

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Prezident BƏƏ-yə
səfər etdi -
mühüm
qərarlar
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 14 yanvar 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 6 (8616) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

İrəvanın bitməyən düşmənciliyi - Bakıya qarşı Ərdəbildə qurulan radar...

Polkovnik: "“Nəzir”in ne Azərbaycan, ne də ətrafdakı digər ölkələrə ciddi təhlükə yaratmaq imkanları olmayacaq"

yazısı səh.9-da

Yeni supernazirlik gerçəyə çevrilir - zərurət və gözlənti

yazısı səh.5-də

Təyyarə faciəsində iki yeni detal - Putin Ramzan Kadırovu cəzalandıracaqmı

yazısı səh.4-də

Neft qiymətləri 4 ayın ən pik həddinə yüksəldi - yanvar ayında isə...

yazısı səh.5-də

Ordumuzda dini radikalizm problemi - şərh

yazısı səh.12-də

Bu həftə Bakıda tarixi məhkəmə prosesi başlayacaq - rəy

yazısı səh.6-da

İslamda musiqi haramdır - rəylər

yazısı səh.14-də

Süni intellekt cinayətin üstünü daha tez açacaq - kriminalistikada inqilab

yazısı səh.3-də

İndi də göbələk epidemiyası gəlir - saçlar qəfil tökülür...

yazısı səh.15-də

Azərbaycanda kartof bahalaşdı - səbəb

yazısı səh.3-də

BRÜSSELDƏN SÜLHƏ XAIN ZƏRBƏ - İRƏVANIN MİNSK QRUPU OYUNU

Bakı Aİ-nin kəşfiyyat qrupunun sərhəddən evakuasiyasını tələb etdiyi halda, Qərb qalma müddətini daha iki il uzadır; Paşinyanın həmsədrlik institutu ilə bağlı mövqeyi ümid yaradır ki, "buz" yerindən tərpənib - şərh

yazısı səh.8-də

Bakının adı keçən tarixi görüş yaxınlaşır - bir həftə sonra...

Putin-Tramp görüşü üçün Azərbaycan ən real variantdır

yazısı səh.9-da

Bəxtiyar Hacıyevə 10 il həbs verildi

yazısı səh.2-də

Markov:
"Putinlə Tramp arasında görüşün Bakıda keçirilməsi mümkündür"

yazısı səh.13-də

Hikmət Babaoğlu:
"Bu həmrəylik formuluna Azərbaycan xalqı daim sadıq qalmalıdır"

yazısı səh.7-də

Türkiyənin yeni səfiri Azərbaycanca gəlib

Türkiyənin Azərbaycana yeni təyin olunmuş səfiri Birol Akgün Bakıya gəlib.

APA-nın İstanbul müxbirinin diplomatik mənbələrə istinadən verdiyi xəbərə görə, o, artıq səlahiyyətlərini icra etməyə başlayıb.

Rusiyada Elman Paşayevə qarşı yeni cinayət işi açılıb

Rusiyada yaşayan azərbaycanlı hüquqşünas, keçmiş vəkil Elman Paşayevə qarşı yeni cinayət işi açılıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə "RIA Novosti" məlumat yayıb.

Elman Paşayev xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda şübhəli bilinir.

Daha 296 kirayə mənzil satışa çıxarılıb

İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu (Fond) satmaq öhdəliyi ilə kirayə mexanizmi çərçivəsində Abşeron rayonu, Saray qəsəbəsində yerləşən yaşayış kompleksində daha 296 yeni, tam təmirli mənzili və təndəzlərə təqdim edir.

Bu barədə "APA-Economics"ə fondan bildirilib. Bildirilib ki, yaşayış sahələri 1 və 2 otaqlı olmaqla, aylıq ödənişləri 448 manatdan başlayır.

Yeni mənzillər seçim üçün 21 yanvar 2025-ci ildən etibarən açıq olacaq.

Müraciətlərin qəbulu və mənzil seçimi Elektron hökumət portalına (e-gov.az) inteqrasiya edilmiş Elektron ipoteka və kredit zəmanət sistemi üzərindən həyata keçirilir.

Yaşayış sahələrinin satmaq öhdəliyi ilə kirayəyə verilməsi qaydası, müraciətlərin qəbulu, yaşayış sahələrinin seçilməsi və rəsmiləşdirilməsi barədə ətraflı məlumatı fondun internet sahifəsi (www.mcgf.gov.az) və rəsmi Youtube kanalı (https://www.youtube.com/@ipotekavekreditzemanetfondu), həmçinin "1549" Çağrı Mərkəzindən əldə etmək mümkündür.

Qeyd edək ki, indiyədək satmaq öhdəliyi ilə kirayə mexanizmi çərçivəsində 6317 kirayə müqaviləsi bağlanıb.

Prezident BƏƏ-yə səfər etdi - mühüm qərarlar

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın dəvəti ilə yanvarın 13-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfər edib.

Bəxtiyar Hacıyevə 10 il həbs verildi

Bəxtiyar Hacıyevin cinayət işi üzrə növbəti məhkəmə prosesi keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Əli Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə hökm oxunub.

Hökmə əsasən, Bəxtiyar Hacıyev 10 il azadlıqdan məhrum edilib. Hökmə onun Bakı şəhəri H.Zərdabi küçəsində olan evi və bank hesablarında olan vəsaiti də müsadirə olunacaq.

Xatırladaq ki, Bəxtiyar Hacıyevə qarşı İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 192.1-ci (əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmədən işəgötürən tərəfindən fiziki şəxslərin hər hansı işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi), Cinayət Məcəlləsinin 193-1.3.2-ci (cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərini leqallaşdırma), 206.1 (qaçaqmalçılığa köməklik etmə), 221.2.2 (bir qrup şəxs tərəfindən ictimai qaydanın qorunması üzrə vəzifəni yerinə yetirən şəxsə müqavimət göstərməklə xuliqanlıq), 289.1-ci (məhkəmə baxışı iştirakçılarını təhqir etməklə məhkəməyə hörmətsizlik etmə), 320.1 və 320.2-ci (rəsmi sənədləri, dövlət təltiflərini, möhürləri, ştampları, blankları saxtalaşdırma, qanunsuz hazırlama, satma və ya saxta sənədlərdən istifadə etmə) maddələri ilə ittiham irəli sürülüb.

İ. MURADOV,
Musavat.com

Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan qarşılayıb.

Prezident İlham Əliyev və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan birgə nəhar ediblər.

Səfər zamanı mühüm görüşlər keçirilib və sənədlər imzalanıb.

Dörd milyonluq dələduzluqda təqsirləndirilən Nizami Alışanın məhkəməsi başladı

İnvestisiya fəaliyyəti ilə məşğul olan platformada valyuta alqı-satqısı həyata keçirməklə gəlir əldə etmək istəyən üç nəfərin külli miqdarda pulunu ələ keçirməkdə təqsirləndirilən Nizami Alışanın cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

APA xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Aytən Əliyevanın sədrliyi ilə keçirilən hazırlıq iclasında təqsirləndirilən şəxsin vəkili vəsatətlə çıxış edib.

Vəkil işin baxışa verilməməsini və prokurorluğa qaytarılmasını istəyib. Bildirib ki, istintaqda pozuntulara yol verilib.

Dövlət ittihamçısı isə bildirib ki, sadalanan nüanslar işin prokurorluğa qaytarılması üçün əsas deyil. Prokuror cinayət işinin baxışa verilməsini təklif edib.

Məhkəmə vəsatəti təmin etməyib.

Məhkəmənin baxış iclası yanvarın 27-nə təyin olunub.

Qeyd edək ki, iş üzrə zərərçəkən qismində 3 nəfər - Zeynal Mütəllib oğlu Usubov, Babək Məhəmməd oğlu Məmmədzadə və Yadigar Şibi oğlu İsrailov tanınıb.

Təqsirləndirilən N. Alışan asan pul qazanmaq istəyən şəxslərə özünü səhm və valyuta alqı-satqısı ilə məşğul olan müxtəssis kimi təqdim edib. Bununla da o, Babək Məmmədzadənin 1 milyon 300 min, Zeynal Usubovun 945 min, Yadigar İsrailovun isə 200 min dollar pulunu ələ keçirib.

Zərərçəkmişlərə dəyən ümumi ziyan 2 milyon 445 min dollar (4 milyon 156 min 500 AZN) təşkil edir.

Ona Cinayət Məcəlləsinin 178.4-cü (dələduzluq - xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə) maddəsi ilə də ittiham irəli sürülüb.

İki universitetə 27 milyon manat ayrıldı

"2025-ci ildə Qarabağ Universiteti və Türkiyə-Azərbaycan Universitetinə dövlət büdcəsindən 27 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulub".

Musavat.com xəbər verir ki, bu fikirləri elm və təhsil nazirinin müavini, "İnsan kapitalı və təhsil üzrə" işçi qrupunun rəhbəri Kənan Kərimzadə "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə deyib.

Nazir müavini qeyd edib ki, cari tədris ili ölkəmizin ali təhsil sisteminin bir sıra yeni universitetlərin fəaliyyətə başlaması ilə əlamətdar olub:

"2024-25-ci tədris ilində Qarabağ Universiteti fəaliyyətə başlayıb. Bu tədris ili üzrə Qarabağ Universitetinin bakalavriat səviyyəsinə 1 104 tələbə qəbul olub və qəbul planı 98,5 faiz yerinə yetirilib. Universitetə qəbul olan tələbələrə 101 nəfəri 600-dən, 385 nəfəri isə 500-dən çox bal toplayıb. Cari ildə universitetin fəaliyyətinin təmin edilməsi məqsədilə dövlət büdcəsində 17 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub. Qarabağ Universitetində infrastruktur quruculuğu işləri də yüksək sürətlə davam etdirilir.

Ölkə Prezidentinin müvafiq fərmanı ilə "Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi ilə Türkiyə Respublikasının Ali Təhsil Şurası arasında Türkiyə-Azərbaycan Universitetinin (TAU) yaradılmasına dair Anlaşma Memorandumu" təsdiq edilib. 2024-25-ci tədris ilindən fəaliyyətə başlayan TAU-da hazırda kompüter mühəndisliyi, sənaye mühəndisliyi və qida mühəndisliyi ixtisasları üzrə 83 tələbə təhsil alır. 2025-ci ildə universitetin fəaliyyətinin təmin edilməsi və tələbə qəbulunun artırılması məqsədilə dövlət büdcəsində 10 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub".

İnsan beynini GPT-yə bağlayaraq “düşüncələri” oxuya bilən süni intellekt cihazı “Omi” təqdim edilib. Bu süni intellekt cihazı San-Fransiskoda yerləşən “Based Hardware” şirkəti tərəfindən hazırlanıb və “CES 2025” sərgisində təqdim edilib.

Sikkə ölçüsündə olan bu cihaz istifadəçilərin həyatını asanlaşdırmaq məqsədi daşıyır və başınıza, paltarınıza yapışdırılaraq və ya boyunbağı kimi istifadə edilə bilər. “Omi” “Chat GPT-4” modeli vasitəsilə danışqlarınızı dinləyir, idarə edir və hər bir istifadəçi üçün konteksti yadda saxlamaqla fərdiləşdirilmiş tövsiyələr təklif edir. Cihaz canlı səsi insan səviyyəsində dəqiqliklə yaza bilir və internetə qoşulduğu müddətdə görüşlər, söhbətlər və səsli qeydlər üçün canlı mətn transkripsiyası təmin edir. Bundan əlavə, “Omi” “Google Calendar”, “Notion” və “Google Drive” kimi 250-dən çox proqramla inteqrasiya oluna bilər. İstifadəçi məlumatlarının tam şifrələndiyini və cihazdakı bütün məlumatların bir toxunuşla silinə biləcəyini bildirən şirkət “Omi”nin 2025-ci ilin ikinci rübündə buraxılmasını planlaşdırır. Onu indidən 89 dollara sifariş vermək mümkündür. Cihazın təqdimatı, süni intellekt texnologiyalarının gündəlik həyata inteqrasiyasında yeni bir mərhələni əks etdirir və istifadəçilərə daha səmərəli və fərdiləşdirilmiş təcrübələr təqdim etməyi vəd edir.

Belə çıxır, “Omi”dən artıq cinayətlərin açılmasında, şübhəli şəxslərin fikirlərini, planlarını oxumaqda da istifadə etmək mümkündür?

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, süni intellekt təbii dilin başa düşülməsi, nümunənin tanınması və qərar qəbulu üçün platformadır. Bu, kimi insan zəkasını tələb edən vəzifələri yerinə yetirməyə qadir olan intellektual maşınların yaradılmasını əhatə edən kompüter elmının geniş sahəsidir. Süni intellekt maşın öyrənməsi, təbii dil emalı, kompüter görmə, robototexnika, ekspert sistemləri daxil olmaqla, müxtəlif sahələri əhatə edir: “Süni neyron şəbəkələri kimi də tanınan neyron şəbəkələri isə insan beyninin strukturu və funksiyasından ilhamlanan hesablama sistemləridir. Onlar nümunələri tanımaq və daxil edilmiş məlumatlar əsasında qərarlar qəbul etmək üçün nəzərdə tutulmuş bir-biri ilə əlaqə-

Süni intellekt cinayətin üstünü daha tez açacaq - kriminalistikada inqilab

Hüquqşünas deyir ki, GPT hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarına ciddi kömək göstərməklə yanaşı, mənfi tendensiyalara da yol aça bilər

li qovşaqlardan ibarətdir. Dərin öyrənmə insan beyninin strukturu və funksiyasından ilhamlanan hesablama sistemləri olan süni neyron şəbəkələrinin nümunələri tanımaq və böyük həcmdə məlumat əsasında qərarlar qəbul etmək üçün təlimini əhatə edən maşın öyrənməsi sahəsidir. Dərin öyrənmə xüsusilə təsvir tanınması, təbii dilin işlənməsi və nitqin tanınması kimi sahələrdə uğurludur. ChatGPT, OpenAI tərəfindən hazırlanmış və 2022-ci ilin noyabrında ilkin araşdırmanın bir hissəsi kimi ictimaiyyətə təqdim edilmiş böyük dil modelidir. Təbii dilin işlənməsi, dərin öyrənmə metodları və böyük həcmli verilənlər üzərində neyron şəbəkələri öyrədən süni intellekt sistemləri üçün platformadır. Bu, LLM-ə təbii dildə mətni başa düşməyə və yaratmağa imkan verir. Superkompüterlərin və dərin öyrənmə alqoritmlərinin inkişafında sürətli irəliləyiş sayəsində bu sahədə son illərdə əhəmiyyətli irəliləyişlər olub. Eyni zamanda mövcud olan görünməmiş miqdarda məlumat tədqiqatçılarına öz modellərini zəngin məlumat üzərində öyrətməyə imkan verdi. O ki qaldı cinayətkarın axtarışında GPT-nin roluna, hüquq-mühafizə orqanları istintaq prosesini avtomatlaşdırmağa və sadələşdirməyə kömək etmək üçün istifadə edilir. GPT böyük miqdarda məlumatı təhlil edərək, tez

bir zamanda nəzərdən qaçırla biləcək nümunələri və əlaqələri müəyyən edə bilər. Bu, müstəntiqlərə potensial şübhəliləri tez bir zamanda müəyyən etməyə və cinayət yeri, onun ətrafı haqqında hərtərəfli anlayış əldə etməyə imkan verə bilər.

Bundan əlavə, GPT cinayət işlərində ətraflı hesabatlar yaratmaq üçün istifadə edilə bilər. GPT sübutları təhlil edərək, məhkəmədə cinayət işlərini dəstəkləmək üçün istifadə edilə bilən hərtərəfli hesabatlar yarada bilər. Bu, araşdırmalara sərf olunan vaxt və resursları əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər, hüquq-mühafizə orqanlarına diqqəti digər mühüm vəzifələrə yönəltməyə imkan verir”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, GPT həmçinin şübhəli-lər arasında potensial əlaqələri müəyyən etmək üçün istifadə edilə bilər: “Böyük miqdarda məlumatı təhlil edərək, GPT müxtəlif hallar və şübhəli-lər arasında əlaqələri müəyyən edə bilər, bu da hüquq-mühafizə orqanlarına şübhəli-ləri daha sürətli və daha dəqiq izləməyə imkan verir. Bundan əlavə, GPT hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşlarına cinayət işlərinin kontekstini daha yaxşı başa düşməyə kömək edə bilər. Sübutları və iş fayllarını təhlil edərək, GPT işin tarixi və konteksti haqqında ətraflı hesabatlar yarada bilər ki,

bu da hüquq-mühafizə orqanlarına cinayətin niyə baş verdiyini və istintaqa ən yaxşı şəkildə necə yanaşmağı daha yaxşı başa düşməyə imkan verir”.

Natiq Ələsgərovun sözlərinə görə ümumilikdə GPT hüquq-mühafizə orqanlarının araşdırmalarında inqilab etmək potensialına malikdir: “İstintaq prosesini avtomatlaşdırmaq və sadələşdirməklə, GPT hüquq-mühafizə orqanlarının vaxtına və resurslarına qənaət edə bilər ki, bu da onların diqqətini digər vacib vəzifələrə yönəltməyə imkan verir. Bundan əlavə, GPT-nin böyük həcmdə məlumatı təhlil etmək və nümunələri və əlaqələri müəyyən etmək bacarığı hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşlarına potensial şübhəli-ləri tez bir zamanda müəyyən etməyə və cinayət yeri haqqında hərtərəfli anlayış əldə etməyə kömək edə bilər. GPT inkişaf etdikcə, onun hüquq-mühafizə araşdırmalarında potensial istifadəsi yalnız artacaq. Məsələn, məhkəmə ekspertizası təhlilinin təkmilləşdirilməsində süni intellektdən istifadə edərək, siz tez bir zamanda müvafiq sübutları müəyyən edə və ətraflı hesabatlar yarada bilərsiniz. Bir çox iş üzrə sübutları müqayisə etməklə, müstəntiqlərə işlər arasında nümunələri və əlaqələri müəyyən etməyə kömək etməklə yanaşı, şahid ifadələrindəki uyğunsuzluqları müəyyən etmək üçün istifadə edilə bilər

Azərbaycanda kartof bahalaşdı - səbəb

Azərbaycanda son aylarda kartofun bahalaşdığı müşahidə edilir. Bahalaşma həm bazarlarda, həm də ayrı-ayrı mağazalarda qeydə alınıb. Dövlət Statistika Komitəsinin istehlak bazasında qiymətlərlə bağlı son hesabatında da kartof bahalaşan məhsullar arasında olub.

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan **İqtisadçı ekspert Akif Nəsirli** bildirib ki, Azərbaycanda bu il kartof qıtlığı özünü daha tez göstərəcək:

“Azərbaycan kartofa tələbatını özü ödəyən ölkə sayılır. Amma bilirsiniz ki, bu il kənd təsərrüfatı məhsullarının məhsuldarlığı çox aşağı düşüb. Ona görə də bu il əvvəlki illərdən fərqli olaraq, bazarda kartof qıtlığı daha tez özünü büruzə verib. Bu təbii ki, bütün yerli ehtiyatların tükənməsi ilə bağlıdır. Yerli ehtiyatlarla bərabər xaricdən kartof idxalı davam edir”.

Ekspert vurğulayıb ki, kartofun kəskin bahalaşması gözlənilmir: “Kartof elə məhsuldur ki, ətraf ölkələrdə çox geniş şəkildə becərilir və məhsuldarlıq yüksəkdir. Eyni zamanda bu kartofların maya dəyərində aşağıdır. Azərbaycanda kartofun qiymətinin artması indikator kimi ətraf bazarlara signal ötürəcək. Növbəti mərhələdə hesab edirəm ki, kartof idxalı artacaq. Bununla da qiymətlər yanvar, fevral və mart ayları üçün bir qədər sabitləşəcək. Kartofun həddindən artıq bahalaşmasını gözləməyə dəyməz. Çünki ətraf ölkələrdə kartof əkinə ilə məşğul olan fermerlər var. Kartof həmin ölkələrdə ucuz başa gəldiyinə görə Azərbaycana da o qədər baha gəlib çıxmır. Hazırda yaranmış vəziyyətin səbəbi aydındır. Məsələnin aradan qaldırılması gələn həftələrdə baş tutacaq”.

ki, bu da müstəntiqlərə hər hansı uyğunsuzluğu tez bir zamanda müəyyən etməyə imkan verir. GPT tək cəmiyyətə tibbi analizdə dəqiqliyini artırmağa kömək etmir, həm də təhlili tamamlamaq üçün tələb olunan vaxtı azalda bilər. Müəyyən tapşırıqları avtomatlaşdırmaqla, GPT müstəntiqlərin sübutları ilə təhlil etməyə sərf etdiyi vaxtı azalda bilər. Bu, hüquq-mühafizə orqanlarına öz resurslarını başqa sahələrə yönəltmək imkanı verərək, araşdırmanın ümumi xərclərini azaltmağa kömək edə bilər”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, süni intellektin çatışmazlıqları da var: “Birincisi, öz dəqiqliyi ilə məhdudlaşır. Mətn yaratmaq qabiliyyəti təsiredici olsa da, o, həmişə dilin və kontekstin nüanslarını dəqiq şərh edə bilmir. Bu, hüquqi sənədləri şərh edərkən və ya məsələni, hüquqi məsləhətlər verərkən səhvlərə səbəb ola bilər. İkincisi, hücum qarşı həssas ola bilər. Bu texnologiyadan istifadə etməklə, cinayətkarlar potensial olaraq ondan öz məqsədlərinə çatmaq üçün yalan sübutlar və ya aldadıcı hüquqi məsləhət-

lər yaratmaq üçün istifadə edə bilərlər. Bu, ədalətsiz hökmlərə və ədalət mühakiməsinin gecikməsinə səbəb ola bilər. Nəhayət, GPT hüquqi məsələlərdə insan təcrübəsinin aşınmasına səbəb ola bilər. Bu, insanların dəqiq nəticələr çıxarmaq üçün dil və kontekst nüanslarını şərh etməli olduğu hüquqi təhlil kimi sahələrdə xüsusilə problemləli ola bilər. Bundan başqa, GPN-dən potensial olaraq araşdırmaları manipulyasiya etmək üçün yalan məlumat yaratmaq üçün istifadə oluna bilər. Həmçinin GPT-dən istifadə məxfiliklə bağlı narahatlıq doğurur, çünki texnologiya nəzarət edilənlərin xəbəri və ya razılığı olmadan böyük həcmdə məlumatların təhlili üçün istifadə edilə bilər. Hüquq-mühafizə orqanlarında GPT-dən istifadə onun yaratdığı məlumatların etibarlılığı ilə bağlı suallar doğurur. Texnologiya maşın öyrənmə alqoritmlərinə əsaslanır və düzgün öyrədilmədikdə və ya nəzarət edilmədikdə qeyri-dəqiq və ya qərəzli nəticələr verə bilər”.

✉ **Əlsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Maliyyə naziri Samir Şerifovun vəzifəsindən azad edilərək baş nazirin müavini təyin olunması hökumətin dövlət gəlirləri və ümumilikdə maliyyə sektoru ilə bağlı yeni planlarının tərkib hissəsi ola bilər. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə “Azpolitika” yazıb.

Hazırda nazirin vəzifələrini nazir müavini Azər Bayramov yerinə yetirir. O, 2004-cü ildən nazir müavini postunda çalışır.

Bunun fonunda ehtimal olunur ki, dövlət gəlirləri və ona nəzarət sektorunu əhatə edəcək vahid dövlət qurumu formalaşdırılır. Belədə Maliyyə Nazirliyi də nəzarət funksiyaları ilə birlikdə yeni qurumun tərkib hissəsinə daxil edilə bilər.

Versiyalardan biri odur ki, yeni qurumun tərkibinə Maliyyə Nazirliyi ilə yanaşı, Dövlət Vergi Xidməti, Dövlət Gömrük Komitəsi və s. qurumlar daxil edilə bilər. “Bir sıra ölkələrin təcrübə-

sində dövlət gəlirləri vahid qurum tərəfindən idarə olunur və görünür, Azərbaycan hökuməti də bu təcrübədən istifadə etmək qərarına gəlib”, - “Günün-səsi”nin mənbəsi bildirib.

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev televiziya kanallarına müsahibəsində son bir neçə il ərzində dövlət şirkətlərində yeni idarəetmə modelinin tətbiq olunmağa başladığını deyib. “İdarə heyətləri yaradıldı, idarə heyətlərinin rəhbərləri vəzifəsinə dövlət məmurları təyin edildi və beləliklə, dövlət şirkətlərindəki problemlər tam açıl-

Azərbaycan Nəqliyyat və Kommunikasiya Holdinginin (AZKON) yaradılmasının səbəbləri, bu təsisatdan gözləntilərlə bağlı sualı cavablandırarkən demişdi.

Prezident vurğulamışdı ki, AZKON-un yaradılmasında məqsəd nəqliyyat sektorunu vahid çatır altında bir platforma kimi yaratmaqdır: “Çünki baxmayaraq ki, idarəetmədə dediyim müsbət dəyişikliklər baş verdi, ancaq nəqliyyat qurumları arasındakı koordinasiya zəif idi və nəzərə alsaq ki, bundan sonrakı illərdə bizim həm əsas gəlir mənbəyimiz, həm siyasi çəkimi gücləndirən amillərdən biri nəqliyyat və bağlantılar olacaq, el-

masi daha sərfəlidir, dəmir yolu üçün başqa yükün daşınması. Liman burada nə dərəcədə vasitəçi mexanizm rolunu oynayır? Ona görə məqsəd dövlətin marağına əsasən, hansı yükün daşınması, necə daşınması sərf edirsə, ona da üstünlük verilməlidir”.

Nəşrin ehtimalına görə, idarəetmə sahəsində islahatların davamı kimi dövlət büdcəsinin əsas gəlirlərini təmin edən və prosesə nəzarət edən Maliyyə Nazirliyinin imkanları genişləndirilir.

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov “Yeni Məşavət”ə şərhində bildirdi ki, 2025-ci ildə Azərbaycanda iqtisadi islahatların dərinləşəcəyi gözlənilir.

İslahatların dərinləşəcəyi il kimi yadda qalacaq: “Xüsusilə idarəetmə sisteminin çevikliyinin artırılması ilə bağlı fəaliyyət davam etdiriləcək. Bu baxımdan dövlət gəlirlərinin formalaşması və eyni zamanda onların xərclənməsi ilə bağlı islahatlar hər zaman müzakirə edilən məsələlərdəndir. Fərqli ölkələrdə fərqli modellər var. O cümlədən bir sıra qonşu ölkələrdə həm vergiyığma, həm də xərcləmə ilə bağlı vahid institusional qurumlar fəaliyyət göstərir. Bəzi ölkələrdə Milli Gəlirlər Xidməti var və həmin xidmət bütün vergilərin toplanmasına məsuldur. Bəzi ölkələrdə isə gömrük və vergi sistemləri fərqlidir. Azərbaycan isə daha uyğun, daha çevik mo-

Yeni supernazirlik gerçəyə çevrilir - zərurət və gözlənti

2025-ci ildə Azərbaycanda iqtisadi islahatların dərinləşəcəyi gözlənilir

mişdir. Uzun illər dövlət şirkətləri, əfsuslar olsun ki, tək-cə təbii inhisarçı deyil, eyni zamanda zərərli işləyən şirkətlər idi. Bunun bir çox səbəbləri var”, - dövlət başçısı

bəttə ki, burada biz tam şəffaf və koordinasiya şəklində işlək mexanizm yaratmalı idik. Bir çox misallar var, məsələn, yükdaşımalara ilə bağlı - Xəzər Gəmiçiliyi üçün bir yükün daşın-

cəyi gözlənilir. **İnstitusional islahatlarla bağlı Prezident tərəfindən bir neçə sərəncamın imzalandığına diqqət çəkən Vüqar Bayramov vurğuladı ki, bu il Azərbaycanda iqtisadi is-**

delin tətbiqini həyata keçirən ölkələrdəndir. Bu baxımdan islahatların davam edəcəyi gözlənilir”.

■ Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Məşavət”

Neft qiymətləri 4 ayın ən pik həddinə yüksəldi - yanvar ayında isə...

İqtisadçı: “Trampın neftlə bağlı açıqlamalarının özünü doğrultmadığını görəcəyik və...”

Neft qiymətləri bazar ertəsi ardıcıl üçüncü sessiyada bahalaşaraq son dörd ayın ən yüksək səviyyəsinə çatıb, Brent markalı neftin bir barelinin qiyməti 81 dollardan yuxarı qalxıb. Qiymət artımına Rusiyanın Çin və Hindistana neft ixracına mənfəəti təsir edəcəyi gözlənilən ABŞ-ın daha geniş sanksiyaları səbəb olub.

Bakı vaxtı ilə saat 10:40-a olan məlumata görə, Brent markalı neftin fuçerləri 1,47 dollar (1,84 faiz) artaraq 81,23 dollar/barelə bərabər olub. Qiymətlər avqustun 27-dən bəri ən yüksək həddə çataraq 81,49 dolları görüb. ABŞ-ın West Texas Intermediate markalı xam nefti (WTI) 1,55 dollar (2,02 faiz) bahalaşaraq oktyabrın 8-dən bəri ən yüksək həddə - 78,39 dollara çatıb.

Brent və WTI neftinin qiymətləri yanvarın 8-dən etibarən 6 faizdən çox artıb. Cümə günü ABŞ Maliyyə Nazirliyinin Rusiya neftinə qarşı daha əhatəli sanksiyalar elan etməsi qiymət artımına təkan verib. Yeni sanksiyalar Rusiya hasilatçıları “Qazprom Neft” və “Surqutneftegas”, həmçinin Rusiya neftini daşıyan 183 gəmini hədəf alıb. Bu addım Moskvanın Ukraynadakı müharibəsini maliyyələşdirmək üçün istifadə etdiyi gəlirləri

məhdudlaşdırmaq məqsədi daşıyır.

Ekspertlər yeni sanksiyaların Rusiyanın neft ixracına ciddi təsir edəcəyini, bunun da Çin və Hindistan kimi dünyanın ən böyük neft idxalçılarının Yaxın Şərq, Afrika və Amerika kimi digər mənbələrdən neft tədarük etməsinə səbəb olacağını bildiriblər. Bu da qiymətlərin və nəqliyyat xərclərinin artmasına səbəb olacaq.

Neft qiymətləri niyə bahalaşır?

Yada salaq ki, Tramp öz seçkiqabağı vədlərində cəmi bir il içərisində neftin qiymətini

ikiqat ucuzlaşdıracağını, qiymətləri təqribən 40 dollara endirəcəyini bildirmişdi. Bir sıra təşkilatlar da neft qiymətlərinin 40 dollaradək enəcəyi haqda proqnozlar verirdilər. OPEC+ hasilata mövcud könüllü məhdudiyyətlərdən imtina edərsə, dünya bazarında neftin qiyməti 2025-ci ildə bir barel üçün 40 dollara düşə bilər. Bu proqnozla tanınmış analitiklər çıxış etmişdilər. OPIŞ-in enerji təhlili rəhbəri Tom Kloza bunları demişdi: 2025-ci ildə neftin qiymətləri ilə bağlı son illərdə - Ərəb baharından bəri xatırlaya biləcəyim bütün illərdən daha

çox narahatlıq var”.

Avrasiya Qrupunun Enerji, İqlim və Resurslar Departamentinin rəhbəri Henning Gloystein isə qeyd etmişdi ki, 2025-ci ildə neftə tələbat artımının gündə 1 milyon bareldən az olacağını nəzərə alqda, OPEC+ məhdudiyyətlərinin 2025-ci ildə tam geri qaytarılması “şübhəsiz ki, neft qiymətlərinin çox kəskin azalmasına, bəlkə də bir barel üçün 40 dollara qədər enməsinə gətirib çıxaracaq”.

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə fikirlərini bildirib: “Ön-

cə onu qeyd etmək lazımdır ki, son dövrlər neftin qiymətinin ucuzlaşması tendensiyası bilavasitə Trampın “tvit”ləri, onun seçki kampaniyası öncəsi istifadə etdiyi ifadələr, onun prezident seçiləcəyi təqdirdə ondan olan gözləntilər idi. Daha sonra o, prezident seçildiyi üçün artıq neft qiymətləri daha da enməyə başladı. Çünki Trampın neft hasilatını ABŞ-da artıracağını və neftin mümkün qədər enməsi üçün əlindən gələni edəcəyinə dair açıqlamaları bu imkanı yaratmışdı. Lakin digər tərəfdən, Rusiyaya qarşı sanksiyalar artırılır, Rusiyanın tankərlərinə yeni sanksiyalar tətbiq edilməsi artıq elan olunan kimi, neft qiymətlərində artım dinamikası müşahidə edilməyə başladı. Bu isə birmənalı olaraq təklifin məhdudlaşdırılması nəticəsini yaradır. Təklifin məhdudlaşdırılması isə tələbi bir az da artırır”.

İqtisadçı əlavə edib ki, bu il yanvarın sonuna doğru neft qiymətlərində yenə də artımlar müşahidə ediləcək: “Trampın neftlə bağlı açıqlamalarının özünü doğrultmadığını görə biləcəyik. Yeni neft qiymətlərinin aşağı salınması üçün konkret addımların atılmaması nəticədə neftdə olan investorların marağını daha da artıracaq. Bir tərəfdən də dünya iqtisadiyyatı inkişaf etdikcə

gündəlik tələbatlar artmaqda davam edir. Belə bir fonda, neft qiymətlərinin aşağı səviyyədə saxlanması, neft ixrac edən ölkələrə sanksiyalar tətbiq edilməsi və neftin qiymətini qalxmağa qoymamaq çox çətin bir prosesdir. Buna görə də hesab edirəm ki, yanvarın sonlarına doğru neft qiymətlərində müəyyən artımlar müşahidə olunacaq”.

Onu da nəzərə çatdırmaq ki, son illər Azərbaycan neftdən asılılığını azaltmağa çalışsa da, hələ də ölkə iqtisadiyyatı neftdən kəskin asılıdır. Bu mənada dünya bazarında neftin qiyməti Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün vacib məsələdir.

Ekspertlərə görə, neftin qiymətinin bahalaşması ölkəmiz üçün sərfəlidir. Belə ki, neft qiymətlərinin artması dövlət büdcəsindən xərcləmələr üçün, xüsusən də fiskal öhdəliklərin vaxtında və nəzərdə tutulan məbləğdə həyata keçirilməsi baxımından imkanlar yaradır. Bu, həm işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpasının maliyyə baxımından təminatı üçün vacibdir, digər tərəfdən, dövlət büdcəsindən maliyyələşən layihələrin icrasına, o cümlədən, sosial proqramların maliyyələşməsinə müsbət təsir göstərir. Yüksək neft qiymətləri xarici valyuta ehtiyatlarımızın artması baxımından da əhəmiyyətlidir.

Əməkhaqqı və pensiyaların mütləq artırılması sosial siyasətin əsas prioritetlərindədir. Gələn ilin yanvar ayında bütün növ əmək pensiyaları indeksasiya edilərək artırılacaq. Digər sosial istiqamətlərdə artımlar da əsas hədəflər sırasındadır. Bu baxımdan, fiskal gəlirlərimizin artması sosial təminatın güclənməsi üçün də yeni imkanlar yaradır.

■ Afaq MİRAYIQ, “Yeni Məşavət”

Bu həftə (yanvarın 17-də) Bakıda tarixi məhkəmə prosesi başlayacaq. Qarabağdakı xunta rejiminin keçmiş və son rəhbərləri, hərbi cinayətkarlar ilk dəfə hakim qarşısına çıxarılacaq. “Yeni Müsavat” bildirir ki, irəli sürülən ittihamlar toplusu onların hamısına ən ağır cəzalar, o sırada ömürlük həbs vəd edir.

Bu arada Ermənistanın ləri onlarla görüşür, ailələri ilə əlaqə saxlamaq imkanı yaradılır: “Bu məsələdə şəffaflıq təmin olunub və hər hansı narazılıq yoxdur. Azərbaycan həm yerli, həm beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq təqsirləndirilən şəxslərlə rəftar edir, onların məhbus kimi nəzərdə tutulan hüquqları təmin edilir. O baxımdan, Avropa Məhkəməsinin ayrıca məlumat əldə etmək istəyində problem yoxdur, Azərbaycan onları təqdim etməyə hazırdır. Sadəcə, Ermənistan Avropa Məhkəməsinə müraciətlə işi beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətində saxlamaq istəyir. Halbuki həmin hərbi cinayətkarlar Azərbaycan ərazilərində qanunsuz əməllərlə, terrorçuluqla məşğul olublar, onların mühakiməsi də daxili işimizdir. Əgər bir narahatlıq varsa, Azərbaycan saxlanılan separatçı liderlər haqda məlumat verə bilər”.

Ç.Qənizadə bildirdi ki, Azərbaycan Respublikasının O, məsələnin guya BMT-nin Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsində (BƏM) də müzakirə olunduğunu deyib: “Hazırkı mərhələdə AIHM Azərbaycan üçün konkret müddət müəyyən edib - yan-

Bu həftə Bakıda tarixi məhkəmə prosesi başlayacaq - rəy

Azərbaycan İsraildən sonra ikinci dövlətdir ki, xalqına qarşı terror edənləri özü tapıb mühakimə edir; Ermənistanın isə Avropa Məhkəməsindən gözləntisi var - rəy

Paşinyan iqtidarı bu həqiqəti özləri üçün dərk edir, Azərbaycanla gəldikdə bizim dözümlü nümayiş etdirməyimizi gözləmək absurddur”.

Hüquq müdafiəçisi əlavə etdi ki, məhkəməsi başlanacaq erməni terrorçuları bu maddələrlə ömürlük həbs cəzası gözləyir. Onların ekstradisiyasını hazırda mümkün hesab etməyən Ç.Qənizadə bildirdi ki, sülh müqaviləsi imzalanarsa,

batlarında dərc olunub. Azərbaycan İsraildən sonra ikinci dövlətdir ki, xalqına qarşı hərbi cinayətlər və terror törətmiş şəxsləri tapır və həbs edir. Bu, Azərbaycanın legitim hüququdur. Məlumdur ki, 30 ildə torpaqlarımızın işğalına, ərazilərimizin beynəlxalq terrorçuların və beynəlxalq narkomafianın, silah qaçaqmalçılığının sığınacağına çevrilməsinə göz yuman beynəlxalq birlik hərbi cinayətkarların cəza-

İrəvandan Zəngəzur dəhlizi açıqlaması

Ermənistanın suveren ərazisindən keçən bütün yollara yalnız Ermənistan Respublikası nəzarət edəcək. Bunu Ermənistan baş nazirinin aparat rəhbərinin müavini Taron Çaxoyan deyib. “Ermənistan ərazisindən keçən hər hansı dəhliz (Zəngəzur nəzərdə tutulur - red.) və ya yolun başqa bir tərəfin nəzarəti altında olmasından söhbət belə gedə bilməz. Ermənistanda yollar yalnız Ermənistan Respublikası tərəfindən idarə olunacaq”, - rəsmi bildirib.

Danelyan: “Bakı İrəvanı başa salmağa çalışır”

“1945-ci ildən sonra iki əsas prinsip - ərazilərin toxunulmazlığı və insan hüquqları əsasında formalaşan dünya artıq yoxdur. Azərbaycan Prezidenti məhz bundan danışır”. Tribunainfo.az xəbər verir ki, bu sözləri politoloq Stepan Danelyan deyib. O iddia edib ki, dünya imperiyalar dövrünə qayıdır.

“Kiçik ölkələr ya yox olacaq, ya yeni ölkələr yaranacaq, ya da onlar girib böyük bir ölkənin tərkibinə çevrilməli olacaqlar”. Danelyanın sözlərinə görə, Azərbaycanın faktiki bəyanatları bu vəziyyəti Ermənistanı başa salmaqdır. “İrəvanda isə bunu başa düşmürlər. Paşinyan hələ də beynəlxalq birlikdən danışır. Halbuki o artıq yoxdur”. Erməni politoloq hesab edir ki, Azərbaycan bir neçə istiqamətdə oynayır. “Onun Rusiya ilə də, Türkiyə ilə də dərin razılaşmaları var və indi ABŞ-ın strateji müttəfiqinə çevrilməyə çalışdığını bəyan edir”.

“Hamı Ermənistanı satacaq” - Zakaryan

“Hamı Ermənistanı satacaq. İran və Türkiyə deyirlərsə ki, Zəngəzur problemini müzakirə etməliyik, o zaman biz nəyi müzakirə edirik?” “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu keçmiş nazir müavini Artak Zakaryan deyib. Onun sözlərinə görə, bu gün siyasi həll yolları var ki, onların köməyi ilə ən azı bir neçə il tarazlığı saxlamaq mümkündür.

Zakaryan bildirir ki, Azərbaycan təkcə Rusiya üçün deyil, ABŞ üçün də vacib və önəmli ölkədir. “Bakı Türkiyə vasitəsilə də Qərblə müttəfiqlik yaradır. O, Rusiyanın regionda maraqlarının daşıyıcısı hesab olunur. Görünür, İranla problemlərini həll etmək iqtidarındadır”. Erməni ekspert onu da deyir ki, böyük global maraqlar içərisində böyük dövlətlər Azərbaycanın həmin marağına göz yumacaqlar.

varın sonuna qədər bütün saxlanılan şəxslər haqqında məlumat vermək. Bütün saxlanılan şəxslərlə bağlı ətraflı məlumat verilecəyini gözləyirik. Xüsusilə onların səhhəti, hüquqları və saxlanma şəraiti haqqında”. Görəsən, Kiroksoyan hansı qanunsuz həbsdən dəm vurur? Azərbaycan dövlətinə illərlə meydan oxumuş, xalqımıza qarşı saysız cinayətlər, o sırada soyqırımları törətmiş caniləri sərbəst buraxmalı idik? Bəs ayrıca “məhkəmə işi başlatmaq” İrəvan nəyə nail olmaq istəyir? Bakı AIHM-ə onun qərarı əsasında yanvarın sonunadək məlumatı verəcəkmik?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, əvvəla saxlanılan erməni hərbi canilərinin səhhəti, saxlanma şəraiti haqda tez-tez məlumat verilir, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin nümayəndə-

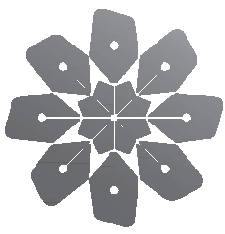
Baş Prokurorluğu Bakıda həbsdə olan hərbi cinayətkarların cinayət işi ilə bağlı Ermənistanın aidiyyəti orqanlarını əməkdaşlığa dəvət edib: “Ermənistan Avropa Məhkəməsinin üstünə qaçmaqda olsa, bu təklifi dəyərləndirib istintaq qrupu göndərə bilər. Biz bu cinayət işi üzrə hər şeyin üzə çıxmasının, onların layiqli cəzalarını almalarını istəyirik. Ermənistan da Bakıya heyət göndərməklə prosesdə iştirak edə bilər. Azərbaycan bütün şəffaflığı təmin edir. Onsuz da bu şəxslərin qatil, terrorçu, Azərbaycan qanunlarına və dövlətə qarşı fəaliyyət göstərdikləri hamıya aydındır. Ermənistan ərazisində belə bir qondarma rejim olsaydı, onlar necə davranardı? Elə spiker Simonyan demişdi ki, İrəvanda olan “artsax nümayəndələri”nin toplaşması, iclaslar keçirməsi Ermənistan dövlətçiliyinə təhiddir və leqal hökumət olduğu yerdə ikincisi ola bilməz. Madam ki

dövlətlər arasında diplomatik əlaqələr olarsa, iki qonşu arasında etimad yaranarsa, belkə nə zamansa onlar ekstradisiya edilə bilər, indisə real deyil, bu canilər xalqımıza etdikləri cinayətlərə görə ömürlük həbsdə qalmalıdır: “Məhkəmə istintaqı dövründə onların özləri cinayətlərini etiraf edəcəklər. 2500 epizod üzrə istintaq materialları, dəlil-sübutlar, onların etirafı var. Dünya bu prosesi izləyəcək və Avropa Məhkəməsinə də aydın olacaq ki, erməni separatçılar hansı cinayətləri törədiblər”.

Qeyd edək ki, Qarabağda, əzəli Azərbaycan torpaqlarında həmyerlilərimizə qarşı törədilən amansız, insanlıqdan kənar cinayətlər irqçi, faşist Zori Balayanın kitablarından tutmuş həmin cinayətlərdə birbaşa iştirak ermənilərin öz dillərindən də dünyanın müxtəlif mətbu orqanlarında, beynəlxalq təşkilatların hesa-

landırılması üçün hansısa addım atmırdı və atmayacaqdı. Xatırladaq ki, 2020-ci il oktyabrın 4-də səhər saat 10 radələrində ermənilərin atdığı raketlər Azərbaycanın ikinci ən böyük şəhəri olan Gəncədə mülki yaşayış məntəqəsinə, o cümlədən sakinlərin yaşadığı ikimərtəbəli binaya, həmçinin fərdi yaşayış evlərinə düşmüşdü. Düşmənin tərəfindən Gəncənin bombalanması nəticəsində 1 mülki şəxs şəhid olmuş və 32 mülki şəxs isə yaralanmışdı. Bununla yanaşı, oktyabrın 5-də Bərdə şəhərinin mərkəzi küçələrinə və mərkəzi xəstəxananın yaxınlığına düşmüş raket mərmisinin qəlpələrindən 2 nəfər həlak olmuş, 6 nəfər yaralanmış, mülki infrastrukturada külli miqdarda ziyan dəymişdi. Ümumilikdə isə Bərdə rayonunda törədilən terrorlar nəticəsində 28 nəfər həlak olmuş, 108 nəfər yaralanmışdı.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev konstitusiyamızın bəyan etdiyi niyyətlərdən biri kimi ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin tam bərpa olunduğunu, 2025-ci ildə konstitusiyamızın qəbul edilməsinin 30-cu və Vətən müharibəsində qələbəmizin 5-ci ildönümünü nəzərə alaraq 2025-ci ilin Azərbaycan Respublikasında "Konstitutsiya və Suverenlik İli" elan edilməsi barədə qərar verib.

1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında" Konstitusiyaya Aktında yeni konstitusiyanın hazırlanması nəzərdə tutulsa da, 1991-1993-cü illərdəki hakimiyyətlərin yarıtmaz fəaliyyəti cəmiyyət həyatının bütün sahələrində kəskin böhrana, ölkədə anarxiyanın yaranmasına gətirib çıxarmış, dövlət idarəçiliyi mexanizmləri formalaşdırılmamış, qanunçuluğun, vətəndaşların azad, təhlükəsiz yaşamaq hüququnun təmin edilməsi mümkün olmamışdı. Yalnız 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıtmış Ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük xilaskarlıq missiyası sayəsində ölkəmizdə cərəyan edən təhlükəli proseslərin qarşısı alındı, ictimai-siyasi sabitlik təmin edildi və müasir dövlət quruculuğu üçün etibarlı zəmin yarandı. Ulu öndərin bilavasitə rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası ölkəmizdə genişmiqyaslı qanunvericilik və institutional islahatların əsasını təşkil etdi. Bu konstitutsiya dövlətimizin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, dün-

yəvi dövlət quruculuğu, vətəndaşlarımızın layiqli həyat səviyyəsinin, dünya ölkələri ilə dostluq və əmin-amanlıq şəraitində əməkdaşlığın təmin edilməsi kimi ali niyyətlərin həyata keçirilməsi üçün mühüm qanunvericilik bazası rolunu oynadı.

Konstitusiyanın preambulasında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması başlıca niyyətlərdən biri kimi bəyan edilib. Lakin Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizinin 30 ilə yaxın işğal altında qalması Azərbaycan Respublikasının suveren hüquqlarının həmin ərazilərdə tətbiqinə imkan verməmişdi. Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə son qoyulması və ölkəmizin ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin bərpa edilməsi Azərbaycan xalqının milli ideyasının əsas məqsədlərindən birinə çevrildi, cəmiyyətimizin bütün resursları bu taleyüklü vəzifənin həllinə yönəldildi.

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın təxribatlarına cavab olaraq başlanmış Vətən müharibəsində tarixi qələbə və 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu antiterror əməliyyatı nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam

Azərbaycançılıq

ÜSAVAT
N 6 (8616) 14 yanvar 2025

"Azərbaycançılıq ideologiyası konstitusiyanın yaranmasında ciddi təsirə malik oldu" - deputat

Hikmət Babaoğlu: "Bu həmrəylik formuluna Azərbaycan xalqı daim sadıq qalmalıdır"

bərpa edildi, Azərbaycan Konstitusiyasının hüquqi qüvvəsi işğalın aradan qaldırıldığı bütün ərazilərdə bərqərar olub. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli 294 nömrəli Sərəncamına əsasən, sentyabrın 20-si Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü elan edilib.

Bu gün Azərbaycan Respublikası xalqımızın milli maraqlarını rəhbər tutaraq, yeni reallıqlar şəraitində müstəqil siyasətini daha cəsarətlə, prinsipiallıqla davam etdirir, konstitusiyanın tələblərinə və öz suveren hüquqlarına əsaslanaraq, qarşıda duran strateji hədəflərə doğru inamla irəliləyir.

Milli Məclisin deputatı Hikmət Babaoğlu bildirib ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyasının dövlətçiliyə tətbiqi ölkənin bütün istiqamətlərdə möhkəmlənməsinin təməlinə dayanan mühüm faktordur: "Heydər Əliyev konstitusiyamızda ilk dəfə bunu nəzərə aldı. Dünya azərbaycanlılarının qurultayında məşhur deyim olan "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" ifadəsini işlətdi və qeyd etdi ki, hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir, müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır, hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi

keçirməlidir və biz azərbaycançılığı-Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq. Azərbaycançılıq ideologiyası böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan cəmiyyətinə təqdim etdiyi universal dəyərlər sistemidir: "Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipləri 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın qəbul olunan ilk konstitusiyasının yaranmasında ciddi təsirə malik oldu. Ölkədə siyasi islahatlara başlanması prosesi bu ideologiyayı özünə meyar kimi seçdi. Ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən ciddi bir dövlət kimi qəbul olunmasında, gənclərin milli ruhda tərbiyələnməsində, çox

vətənpərvər milli ruhda gənc nəslin yetişməsində azərbaycançılıq ideologiyasının son dərəcə böyük təsiri olub. Bu təsir bu gün də var. Azərbaycanın hər bir vətəndaşı etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq buranı özünün doğma vətəni olaraq qoruyur.

Ulu öndər Heydər Əliyevdən sonrakı dövrdə onun müəllifi olduğu ideologiya Prezident İlham Əliyev tərəfindən çox böyük uzaqgörənliklə həyata keçirildi. Bugünkü qalib Azərbaycan məhz bu ideologiyanın dayaqları üzərində möhkəmlənib.

31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nün təsis olunması da müstəqil Azərbaycan dövlətinin dövlət institutlarının təsisatlanması mərhələsində Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülmüş ideya oldu. Bu gün də biz dövlətçilik tariximizin müəyyən inkişaf mərhələlərində bu günün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha görürük.

44 günlük Vətən müharibəsində, ondan sonrakı dövrdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların məhz Azərbaycanın mənafeyindən çıxış edərək öz yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycanın haqq səsinə hakimiyyət orqanlarına çatdırmağın özünü ədalətin və beynəlxalq hüququn Azərbaycanı münasibətdə yerini tapması üçün böyük işlər hesab edilə bilər. Ona görə də düşünürəm ki, bu həmrəylik formuluna Azərbaycan xalqı daim sadıq qalmalıdır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Etibar SEYİDAĞA

Səhv etmərsə, bir neçə həftə qalıb ki, Ağ Ev özünün yeni sakinlərini qəbul etsin. Əvvəlcə deyək ki, D.Tramp və ya komandası siyasətini tamam ağ səhifədən başlamayacaq, bunun üçün onların heç vaxtı da yoxdur, çünki ABŞ Belarus deyil və Tramp cənablarının da sərəncamında yalnız dörd il vaxt var. Bu vaxt ərzində o doğrundanmı, ələmi bir-birinə vura bilər?

Hüseynbala SƏLİMOV

mək olardı: Ağ Evə biznesmen, yoxsa siyasətçi qayıdır?..

Ondan başlayaq ki, birinci prezident Corc Vaşinqton da daxil olmaqla ilk ABŞ prezidentləri fermer olublar.

O vaxt Amerika daha çox aqrar ölkə idi və fermerlər imkanlı insanlar hesab olunurdular, axı siyasət həmişə bahalı məşğuliyyət olub və onunla varlı-imkanlı insanlar məşğul olublar.

Üstəlik, o vaxt ştatlarda dövlət minimal səlahiyyətlərə malik idi, onun xərclərinin bir hissəsini prezidentlər üzərlərinə götürürdülər.

Bir çox hallarda bu prezidentlər böyük borcların altına girirdilər. Məsələn, ABŞ tarixində böyük iz qoyan prezident Tomas Ceffersonun borcu o qədər çox olmuşdu ki, öləndən sonra onun ödənilməsi üçün hətta malikanəsi belə hərracda satılmışdı!..

Sonrakı illərdə ABŞ prezidentləri arasında daha çox hüquqşünaslara - vəkillərə təsa-

Ağ Evə kim qayıdır: biznesmen, ya siyasətçi?..

düf edilməyə başladı. Onlar da müəyyən mənada biznes adamları hesab olunurdu, çünki vəkillik xidməti və hüquqi yardım o vaxt da pullu xidmətlər idi.

Düzdür, ABŞ prezidentləri arasında bəzən professorlara da təsadüf olunub, məsələn, məşhur Vudro Vilson kimi. Amma belələri o qədər də çox olmayıb, çünki bir daha deyirik ki, bütün dünyada, eləcə də sonra yeni yaranan demokratik ölkələrdə də böyük siyasətlə məşğul olmaq üçün ya özün imkanlı adam olmalısən, ya da imkanlı, varlı və nüfuzlu dostların olmalıdır.

Odur ki, bütün dünyada, hətta demokratik ölkələrdə böyük siyasətlə məşğul olan insanların hamısı demək olar, bu və ya digər dərəcədə bizneslə və işgüzar dairələrlə əlaqəli

olublar, mən hələ onu demirəm ki, ilk sosialist inqilabının lideri Lenin belə zadəqan ailəsindən çıxmışdı və axıra qədər də özünün aristokrat vərdişlərini saxlamışdı.

Hətta inqilabçılıq etdiyi dövrlərdə belə onu pulla təkcə İosif Stalin kimi kriminal elementlər təmin etmirdi, elə Almaniyaya kimi dövlətlər də bu adama xüsusi qayğı göstərirdi: məgər Rusiyaya almanların xüsusi, zirehli vaqonunda qayıtmamışdı mı?

Elə indiki ABŞ-da da prezident seçkisi dövründə fantastik maliyyə məbləğləri dövrüyyəyə gəlir. Tramp da, Harris də seçki kampaniyasına az qala, bir milyard dollara yaxın vəsait toplamışdı!

Biz bu detalların üzərində niyə dayandıq? Bəli, Tramp keçmişdə biznesmen olub. Ronald

Reyqan kimi siyasət dahisi də aktyor olmuşdu!

Amma Trampın hətta şoumen təcrübəsi olsa da güman özü də fərqi yoxdur ki, siyasət bütün hallarda nə biznesdir, nə də şou-industriya, baxmayaraq ki, böyük siyasətdə bunların bütün elementləri var...

Sonda bir maraqlı detallı qeyd edək. Rusiyalı təhlilçilər Trampı heç də izolyanist kimi təqdim etmirlər.

Bu təhlilçilərin fikircə, Donald Tramp ənənəvi bir mənada qlobalist olmasa da, ABŞ-ın dünyada yeganə global lider kimi qalmasına və daha da güclənməsinə çalışır.

Həm də haradasa və nə vaxtsa güclü millət, milli şüur yaranırsa, onun millətçiləri də peyda olur. Tramp da ABŞ millətçisidir. Doğrudanmı belə təəccüb-lüdür bu?

Bəli, təxminən üç yüz il keçsə də, bəzi ortodoks millətçilik mütəxəssisləri hələ də "ABŞ milləti" anlayışına ciddi yanaşmırlar, amma belə millət artıq var - bu, politnik və çoxkonfessiyalı, daha çox ortaqlıq siyasəti və iqtisadi dəyərlər əsasında formalaşan, etnik və dini tolerantlıq zəminində qurulan, multikultural dəyərlərə söykənən bir millətdir!

ABŞ siyasətçiləri üç yüz il "millət, millətimiz" deyə-deyə axır ki, yeni bir millət yaratdılar!

Burada Amerika politoloqlarının bir fikrini də qeyd etmək lazımdır: onlar ölkələrini "əritmə qazanı" adlandırırdılar, o mənada ki, bu qazanın içində ən müxtəlif insanlar "əriyərək" vahid millət olur! Bir sözlə, ABŞ milləti deyilən bir anlayış var. Əgər belə bir şey varsa, ABŞ millətçisinin olması niyə təəccüblü görünməlidir?..

Mələklərin xilafəti odlamağı

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Kaliforniyada meşə yağınları, şübhəsiz, müsəlmanların ahi nəticəsində baş veribdir. Mən son günlər vətəndaşlarımız arasında çoxlu belə şərhlər görürəm. Bir nəfər deyirdi Los Angeles yanmağa məhkumdur, çünki şəhərin adı doğrudan da ispanca “mələklər” deməkdir, bu isə küfrdür. Mələklərin adından sui-istifadə etməkdir, nəticədə onlar göydən alov yağdırırlar.

Əslində orada simvollar çoxdur. Məsələn, “Kaliforniya” sözü öz-özlüyündə nə mənə verir? Ay sağ olarsınız: ərəbcə “xəlifə” sözündən yaranıbdir. Bir növ, “Xilafət” deməkdir. Lakin mistik qüvvələr niyə yeni xilafəti yandırmaq qərarına gəlibdir, bu haqda mənim hələlik versiyam yoxdur, çünki prinsipcə, qorumalı idilər.

O cümlədən ştatın adında 11 hərf var, müqəddəs 12 olmağa 1 hərf çatmır, deməli orada hər il yağınlr olmalıdır. (Əgər başımın xarab olduğunu və ya düşük zarafat elədiyimi fikirləşirsinizsə, yanılırsınız. Ciddiyəm. Bizdə bu saat rəqəmlər və hərflərlə insanların taleyini müəyyənləşdirən əcaib “alimlər” peyda olubdur. Tez-tez qəzetlərdə, “efirlərdə” sarsaqlaşırlar. Onları çap edən və oxuyan varsa, mənim 11 rəqəmi üzrə izahatımı niyə oxumayasınız? Sözləşir, aradakı boşluğu da saysaq Los Angeles də 11 işarədən ibarətdir. Buyurun. Daha bir mistik işarə).

Meşə yağınlrının toxunmadığı bezi evlərdən Quran tapılacağını da gözləyirdim, zənnim məni aldatmadı. Dünən bir tanış Vatsapda şəkil paylaşıdı, oradan öyrəndim: hansısa aktyor müsəlmanlığı qəbul etdiyi üçün yağınlr onun villasına toxunmayıbdır.

Bəli. Bəs niyə müsəlmanların sıx yaşadığı Qəzza bölgəsi xaraba qalıb, tanışımın bu mövzuda şərhı yox idi. Əslində yanılıram, var idi. Deyir Kaliforniyanın yanmağı elə Qəzzaya görə yuxarılardan gələn cavabdır.

Uca millətimizin milyarderlər oylağındakı təbii fəlakəti izləməsi və müzakirə etməsi bizim nə qədər humanist olmağımızdan irəli gəlir. İstəmirik hansısa qarışqanın burnu əzilsin, gəl gör, misal üçün, Ancelina Colinin villası yana...

Amma, açıq, bu cür işlər bir az da rahatdır. Baş ağrısı az olur. Los Angelesin problemləri Əhmədlinin problemlərinə nisbətə canayatlmalıdır. (Düzü, axırıncı sözün mənasını dəqiq bilmirəm, uyğun gəlməyə də hörmətli oxucuların məni anladığını düşünürəm. Gör neçə ildir bir yerdəyik! Artıq bir-birimizi işarələrdən anlayırıq). Mel Gibsonun tövləsinin yanmağını şərh etmək milli verilişləri, yaxud hansısa xalq artistimizin vannasını müzakirə etməkdən rahatdır.

Yoxsa sevgili xalqımız qəlbinin ən dərin guşələrində anlayır, hiss edir ki, Kaliforniyadakı yağınlrın ora camaatının çox vecinə də deyil. Bəlkə yerli yağınsöndürənlər də suyu az işlədir, fikirləşir cəhənnəmə yansın, onsuz milyarderlər məhəlləsidir, sabah təzəsini tikəcəklər. Bir həftəyə. Elə yanan villaların külünə baxsanız, yerdə ancaq buxarın, sobanın daş bacası qalır, çünki evlərin divarları taxta-şüşə-plastik materiallardır. Bir növ, saman çöpündən ev düzəldib yaşayırlar. Yoxsa bizdə ev mütləq Bakı daşından, iki kubiklə qayırılır, üzünə gülbaxt daşı vurulur, hamam ispan kafeli, çilçirəq Vyana operasından, nə bilim, qarajın qapısı Dəmirqapı Dərbənddən... Hələ hasarlarımız... Sanarsan Çin səddidir. Yaxşı yadıma düşdü, biz ağacları və meşələrimizi də uzaqgörənliklə qırışıq, yağınlr gəlsin görüm, hara gəlir. Parkların hər yerinə daş döşəmişik, açıq torpaq deyər bir şey qalmayıb. Mənim qonşum küçədəki tutu kəsirdi ki, meyvələri maşının üstünə tökülür.

O yağınlrın bizim üçün mənfı nəticəsi daha çox olaq, məsələn, bir də gördün Hollivud kinoları bahalaşdı.

Sonda bir rəqəmi də yazım, dərin fikirləşək, görək bu yağınlr Kaliforniya ştatına nə edə bilər: ştatın Ümumi Daxili Məhsulu 4 trilyon dollardır.

Azərbaycanın Ermənistanla sülh müqaviləsinə 4 əsas əngəl məlumdur. Onlardan ikisi bilavasitə sülh sənədi ilə bağlıdırsa (qarşılıqlı beynəlxalq iddialardan imtina və sərhəddən üçüncü dövlətin hərbi qüvvələrinin, o cümlədən Avropa Birliyinin casus missiyasının yığışdırılması), digər ikisi Ermənistan Konstitusiyasından, digər qanunverici aktlardan ölkəmizə qarşı ərazi iddiası barədə istinaqların çıxarılması və Minsk Qrupunun ləğvi ilə bağlı ATƏT-ə birgə müraciətlə bağlıdır.

Göründüyü kimi, 4 tələb-şərtəndən üçü çox qısa zamanda reallaşma bilendir. Konstitusiyaya düzəliş isə referendum səbəbindən bir neçə ay vaxt apara bilər. Təəsüf ki, bu yöndə tərpənmiş gözə dəymir. Nikol Paşinyan hökuməti bunun əvəzinə Avropa İttifaqına üzvlüklə bağlı lüzumsuz referendum keçirməyə hazırlaşır.

Yaxud sərhəddən AB-nin casus missiyasının yığışdırılması ilə bağlı şərtimizi götürək. Fevralda missiyanın vaxtı bitir. Amma ötən həftəsonu bəlli oldu ki, AB (Brüssel) onu uzatmaqda maraqlıdır. AB-nin xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallas Ermənistanla yerləşdirilmiş AB missiyasının fəaliyyətinin daha iki il müddətinə uzadılmasını təklif edib. Beləcə, tərəflər arasında sülh prosesinə növbəti zərbəsini vurmaq istəyir. XİN başçısı Ararat Mirzoyan da eyni mövqə sərgiləyib. Paşinyanın yaxın adamlarından sayılan erməni siyasətçi, Avropa Partiyasının sədri Tigran Xzmalyan isə bir az da uzağa gedərək, AB missiyasını NATO-nun hərbi bazasına çevirməyi təklif edib. Bütün bunların ardınca AB-nin Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Maqdalena Qrononun özünün “X” sosial şəbəkəsində “Avropa Birliyi Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşması prosesinə dəstəyini gücləndirməyə hazırdır” qeydi siyası riyakarlıqdan savayı bir şey deyil...

Hərgah Ermənistandan ilk baxışda pozitiv görünən xəbər də var. Baş nazirin mətbuat katibi Nazeli Baqdasaryan bildirib ki, Ermənistan Minsk Qrupunun ləğvi məsələsi ilə bağlı ATƏT-ə müraciət etmək niyyətindədir. “İrəvan Minsk Qrupunun ləğvi ilə bağlı müraciət etmək imkanını nəzərdən keçirir”, - Baqdasaryan vurğulayıb və əlavə edib ki, “Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və sülh sazişi imzalamqla bunu təsdiqləməyə

Brüsseldən sülhə xain zərbə - İrəvanın Minsk Qrupu oyunu

Bakı Aİ-nin kəşfiyyat qrupunun sərhəddən evakuasiyasını tələb etdiyi halda, Qərb qalma müddətini daha iki il uzadır; Paşinyanın həmsədrlik institutu ilə bağlı mövqeyi ümid yaradır ki, “buz” yerindən tərpənib - şərh

hazırdır, Azərbaycanın da birmənalı və mübahisəsiz olaraq Ermənistan Respublikasının ərazi bütövlüyünü tanıması vacibdir”.

Sonuncu cümlə əlbəttə ki, böhtandır. Azərbaycan Ermənistanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına qoymur. Əks halda, Bakı 44 günlük müharibədən az sonra qarşı tərəfə sülh müqaviləsinin imzalanması üçün 5 prinsipdən ibarət təklif göndərməzdi. Onlardan birinci elə dövlətlərin bir-birlərinin suverenliyi, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq sərhədlərinin toxunulmazlığı və siyası müstəqilliyini qarşılıqlı şəkildə tanıması haqdadır. 2-ci prinsip isə dövlətlərin bir-birlərinə qarşı ərazi iddialarının olmamasının qarşılıqlı təsdiqi və gələcəkdə belə bir iddianın qaldırılmayacağına dair hüquqi öhdəliyin götürülməsi barədədir. Qarşılıqlı tanınma istəyi ayrı necə və nə şəkildə olmalıdır ki?

İstənilən halda ümid etmək olar ki, “buz” yerindən tərpənib və MQ tezliklə ləğv ediləcək. Hərçənd erməni tərəfinin sözü ilə əməli nadir hallarda üst-üstə düşür.

Məsələn, Paşinyan dəfələrlə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını bildirib, 2022-ci ildə bununla bağlı Praqa sənədinə də imza atıb. Amma Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı əsassız torpaq iddiaları ilə bağlı müddəaları çıxarmaq üçün gərəken addımları atmayıb. Üstəgəl,

Praqa sənədindən təxminən bir 1 sonra - 2023-cü ilin sentyabrında Paşinyan Qarabağdakı xunta rejiminin rəhbərlərinə “müstəqillik günü” ilə bağlı təbrik göndərmişdi... Rəsmi İrəvan MQ-la bağlı niyyətində səmimi və ciddiymi? Doğrudanmı o, yaxın keçmişin bu pis mirasından qurtulmaq istəyir? MQ-nin tezliklə ləğvinin şahidi ola bilərkimi?

Siyasi şərhçi Asif Nərimanliya görə, Ermənistan Minsk Qrupu məsələsindən siyası bazarlıq üçün istifadə edir: “İndi bu məsələni nəzərdən keçirmələri də sülh sazişinin bir maddəsini icra etməmələrindən qaynaqlanır. 17 maddəlik mətnin iki maddəsi - beynəlxalq iddialardan imtina və üçüncü ölkələrə məxsus qüvvələrin sərhəddən çıxarılması (Avropa İttifaqı müşahidə missiyası) - razılaşdırılmamışdı. Paşinyan 9 yanvarda Bakıya ünvanladığı təkliflərdə beynəlxalq iddialardan imtina edilməsinə razı olduqlarını bəyan etdi. Lakin üçüncü ölkələrə məxsus qüvvələrin sərhəddən çıxarılmasına toxunmadı. Bir gün sonra - 10 yanvarda Aİ-nin xarici siyasət və təhlükəsizlik üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallas Ermənistanla missiyasının müddətinin daha iki il uzadılmasını təklif etdi. Kallasın sözləşməsi Anitta Hipper bildirdi ki, üzv dövlətlər təklifi alqışlayıb və məsələnin həlli üçün prosedur qaydalar həll edilir, yaxın həftələrdə missi-

yanın müddətinin uzadılması ilə bağlı rəsmi qərarın açıqlanacağı gözlənilir”.

Təhlilçi hesab edir ki, gözlənilmədiyi kimi, Ermənistan üçüncü ölkələrə məxsus qüvvələri - Aİ missiyasını sərhəddən çıxarmaq tələbini yerinə yetirmədi: “Və Bakıya “Aİ missiyası” tələbinin əvəzinə “Minsk Qrupu tələbi”ni icra edə biləcəkləri mesajını verir, sülh sazişini də bu razılaşmalar çərçivəsində imzalamaq istəyirlər. Bakının qəbul edəcəyi ehtimalı sıfıra bərabərdir, çünki sülh sazişi üçün vacib olan Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi tələbi hələ də qalır. İrəvan da Minsk Qrupunun ləğvi üçün ATƏT-ə müraciət məsələsini “güzəşt” kimi danışılarda aktual olaraq saxlayacaq”.

Ekspert Məhəmməd Əsədullazadə də deyir ki, bəli, Ermənistan Minsk Qrupunun buraxılmasına razıdır: “Artıq Prezident İlham Əliyevin bu tələbi ilə Paşinyan razılaşdı. Əgər münaqişə bitibsə, Minsk Qrupuna ehtiyac yoxdur. Paşinyan çalışırdı ki, Minsk Qrupunu Ermənistan-Azərbaycan əlaqələrinin normalaşması formatı ilə davam etdirdirsin. Halbuki Minsk Qrupu Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yaradılmışdı. Bundan sonra da Paşinyan Azərbaycanın digər tələblərini yerinə yetirəcək. Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılmasına tam razı olarsa, sülh müqaviləsi bir neçə aya bağlana bilər”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

ABŞ-in yeni prezidenti Donald Trampın rəsmən öz vəzifəsinə başlamasına bir həftədən də az qaldı. 20 yanvar andıçməsindən dərhal sonra isə Trampın Rusiya lideri Vladimir Putinlə görüşəcəyi bildirilir. Əsas mövzu təbii ki, Ukraynadakı müharibənin dayandırılması olacaq.

Trampın gələcək milli təhlükəsizlik müşaviri Mayk Vals görüş üçün hazırlıqların getdiyini bildirib. Bu barədə məlumatı ABC telekanalı verib. "Hazırlıq işləri gedir" - Vals deyib.

Yanvarın 10-da isə D.Trampın özü Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə görüşə hazırlıq barədə məlumat verib. Onun sözlərinə görə, Ukrayna münaqişəsinə son qoymaq lazımdır. Buna cavab olaraq Rusiya liderinin mətbuat katibi Dmitri Peskov qeyd edib ki, Rusiya lideri heç bir ilkin şərt olmadan Trampı görüşə hazırdır.

Bes tarixi görüş harda reallaşa bilər və global sülh və təhlükəsizliyə nə vəd edir? Tərəflərdən hansı biri - Rusiya, yoxsa Qərb (ABŞ) təmsilində Ukrayna bu görüşə əli daha gücləndirilmiş şəkildə gələcək?

Xatırladaq ki, görüş yeri kimi Bakı və İstanbul da adı çəkilir. Lakin təyyarə faciəsi ilə bağlı Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində bir sərinlik müşahidə edilir. Bu faktor görüş yerinin seçiminə təsir edə bilərmi?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Rusiya-Ukrayna müharibəsini dayandırmaq və dayanıqlı sülhə nail olmaq Trampın qarşısında duran çox ağır bir vəzifədir. Görünür, bunu dərk etdiyindən seçiqabaglı kampaniya dövründə 24 saat həll etmək öhdəliyini bir az

dəyişdirdi və 6 müddət qoydu. 6 aya bu konfliktə həll edəcəyini dedi. Baxmayaraq ki, onun Ukrayna üzrə nümayəndəsi 100 günə bu müharibəni dayandırmaq və sülhə nail olmaq mümkündür deyir: "Mən güman edirəm ki, hər ikisi realıqdan uzaq bəyanat verir. Çünki həm Ukraynanın, həm də Rusiyanın mövqeləri arasında, sülhə baxışları arasında çox ciddi fərqlər var. Baxmayaraq ki, prezident Zelenski müəyyən qədər 2022-ci ildə tutduğu mövqelərdən imtina edir və 1991-ci il sərhədlərinə qayıtmaq tələbini daha qoyur. Ancaq Rusiyanın mövqeyi ortadadır-Krım, 4 vilayət Rusiyaya verilməlidir və Ukrayna ordusu həmin 4 vilayətin ərazisindən tamamilə çəkilməlidir. Yeni 125 min kvadrat kilometr Ukrayna ərazisi, üstəgəl 10-15 min kvadrat kilometr əlavə ərazi ən azı Rusiyaya verilməlidir. Bu, Rusiyanın istəyidir. Üstəlik, Rusiyanın digər ağır şərtləri də var ki, bunları da qəbul etmək Ukrayna üçün qeyri-mümkündür. Söhbət Ukraynanın neytral olması barədə və sanksiyaların götürülməsi haqda Rusiyanın tələbindən gedir. Bu da həddən artıq ağır tələbdir. Çünki Rusiyaya qarşı minlərlə sanksiya tətbiq olunub və təsəvvür edək ki, onların bir hissəsi götürülə bilər. Ancaq tətbiq olunan sahələrdən biri də Rusiyanın aktivləridir. Rusiyanın təqribən 300 milyard dollar aktivinə həbs qoyulub. Qərb ümid edir ki, bu

Bakının adı keçən tarixi görüş yaxınlaşır - bir həftə sonra...

Putin-Tramp görüşü üçün Azərbaycan ən real variantdır

300 milyard dollardan Ukraynanı bərpa etmək üçün istifadə etmək olar. İndi burada da sanksiyalar götürülsə, onsuz da Ukrayna üçün vəsait məsələsi çox ciddi problemdir və bu problem gələcəkdə daha da artacaq. Yeni sanksiyaların götürülməsi də tamam başqa problemdir. O biri tərəfdən Tramp təklif edir ki, Ukraynanın ərazisində Avropanın silahlı qüvvələri yerləşdirilsin.

Buna da Rusiya kəskin şəkildə etiraz edir. Yeni mövqelər arasında o qədər ciddi fərqlər var ki, onu yüz günə, yaxud 6 aya aradan qaldırmaq çox çətindir. Bir halda mümkündür ki, Rusiyanın şərtlərinin ən azı 95 faizi Ukraynaya qəbul elətilsin. Yeni Tramp Rusiyanın tərəfində dursun və Ukraynanı məcbur eləsin ki, şərtləri qəbul edib sülhə getsin. Donald Trampın verdiyi bəyanatlar da

göstərir ki, o, Rusiyaya daha çox yaxındır, müharibənin başlanmasında Co Baydeni günahlandırır. Yeni tutduğu mövqeyi ilə həm də Ukraynanı günahlandırmış olur. Üstəlik, son dövrlər onun Kanada, Qrenlandiya və Panama ilə bağlı verdiyi bəyanatlar yeni vəziyyət yaradır. Putin də eyni siyasəti deyirdi - yeni ərazilər

şünün sülhə nail olmaqla nəticələnməyi ehtimalı çox azdır".

Ekspert qeyd etdi ki, burada ikinci əsas məsələ görüşün harada keçirilməsidir: "Azərbaycanın görüşünə kimi adı çəkilir. Mən güman etmirəm ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında ciddi problemlər yaranıb. Təyyarənin vurulması ilə bağlı məsələni aradan qaldırmaq yəqin ki, mümkündür. Bunun da yolunu Azərbaycan Prezidenti göstərib və Rusiya bunu eləməlidir. Rusiya üçün Trampı görüş üçün ən əlverişli yer Bakıdır. Çünki məlumdur ki, Türkiyə dəfələrlə planlaşdırsa da Putinin Türkiyəyə səfəri ikinciincin mövqeyi səbəbindən alınmayıb. Slovakiya görüşü təşkil etmək üçün təklif edib, Vyetnamın da adı çəkilir. Güman edirəm ki, Trampı Putinin görüşünün keçiriləcəyi yer məsələsində daha çox Vyetnam və ya Azərbaycan variantları uyğun gəlir. Burada elə bir ciddi problem olmayacaq. Öncədən razılaşmalar olmasa təbii ki, görüş barədə də danışmağa ehtiyac olmayacaq. Ən əsas razılaşmanın əldə olunmasıdır ki, bundan sonra görüşün harada keçirilməsi ciddi problem olmayacaq. Ən uyğun variant şübhəsiz ki, Bakı şəhəridir. Bu, hər iki tərəfi qane edəcək".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

İranın bitməyən düşmənçiliyi - Bakıya qarşı Ərdəbildə qurulan radar...

Polkovnik: "Nəzir" in nə Azərbaycana, nə də ətrafdakı digər ölkələrə ciddi təhlükə yaratmaq imkanları olmayacaq"

İran ölkənin şimal hava məkanını izləmək üçün Gilan əyalətinin yüksək dağlıq ərazilərində 800 km mənzilli "Nəzir" adlı yeni üfüqdən kənar radar quraşdırıb. Məlumatı "Islamic World News" yayıb.

İran tərəfi iddia edir ki, 800 km mənzilli bu radar 30 km-dən çox hündürlükdə hədəfləri aşkarlaya bilər. O, pilotsuz təyyarələr və qanadlı raketlər kimi müxtəlif hədəfləri müəyyən edə bilər. Tehranın iddiasına görə, radar

Azərbaycan, Ermənistan, Türkiyənin şərqinin böyük hissəsi, Gürcüstanın böyük hissəsi, Türkmənistanın qərbi, Qazaxıstanın cənub-qərbinin bir hissəsi və Xəzər dənizi üzərindəki bütün hava məkanını İranın hava hücu-

mundan müdafiə nəzarəti altında olmasına imkan verəcək.

İran KİV-ləri həmçinin Azərbaycana böhtan ataraq, 2024-cü il oktyabrın 26-da "Bakıdakı hakimiyyətin iştirakı" ilə İsrailin İrana aviazərbələri zamanı Xəzər dənizinin hava məkanından Şahrud obyektlərini hədəf almaq üçün istifadə edildiyini bildirir: "Artıq Gilan vi-

layətində "Nəzir" radarı fəaliyyət göstərdiyinə görə Bakı və Xəzər dənizi üzərindəki səma İranın müdafiə şəbəkəsi tərəfindən daim izlənəcək və istənilən düşmən hərəkətinə qarşı durmağa hazır olacaq".

Qeyd edək ki, radar xarici görünüşünə görə kifayət qədər primitiv görünür. Lakin o, İsrailin hərəkətlərini izləməyin daha asan olacağı qərbi İranda yox, Azərbaycan Respublikası ilə sərhəddə yerləşən Ərdəbil şəhərinin yaxınlığında quraşdırılıb. Bu fakt bir daha öz şimal qonşusuna qarşı düşmənçiliyini gizlətməyən Tehranın əsl məqsədlərini ortaya qoyur.

Xatırladaq ki, Türkiyə və Azərbaycan hava məkanları artıq vahid "Hakim" HMM sistemi ilə mühafizə olunur. Söhbət iki qardaş ölkənin ortaq Hava Komandanlığı İdarəetmə Sistemindən gedir. Bu, hər iki ölkənin hərbi-hava qüvvələrinə birgə əməliyyatlar həyata keçirmək, eləcə də Azərbaycan hava məkanına nəzarət etmək imkanı yaradır.

Birgə hava məkanına nəzarət zonası Egey dənizindən Xəzər hövzəsinə qədər ərazini əhatə edir.

Belə olan surətdə İran bizim hava məkanımıza necə nəzarət edə bilər? Həm bu, həm də digər iddia (İsrailə bağlı) nə dərəcədə əsaslıdır?

Harbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, İranın "Nəzir" Hava Hücumundan müdafiə sistemi təzədir və sınaqdan yeni keçib: "Ona görə də hələ dəqiq bilmirik hansı gücə, imkanlara malikdir. İran mediasının yaydığı məlumatda hansı arealı əhatə edə biləcəyi qeyd olunsun da bu informasiyanın nə dərəcədə dəqiq olduğu da açıq qalır. SSRİ dövründə Qəbələ SSRİ-nin RLS-i var idi. O, çox böyük radar sistemi idi, bütün cənubu nəzarətə götürmək imkanları olan sistem olaraq min kilometrə arealı əhatə edirdi. İranın "Nəzir" radar sisteminin vaxtilə mövcud olmuş Qəbələ RLS-in gücü qədər gücə malik olduğunu düşünmürəm. Həmin sistemin dəqiqlik imkanları da hələ ictimaiyyətə məlum deyil. Amma əminliklə söyləmək olar ki, "Nəzir" in məhz Azərbaycan Respublikasına yaxın ərazidə yerləşdirilməsi Bakıya dost yanaşma deyil.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasında birgə hava hücumundan müdafiə sistemlərinin qurulması və hava məkanının qorunması üçün addımlar atılır. Xəzər dənizi hövzəsində, Egey dənizində müasir hava hücumundan müdafiə sistemləri istifadə olunur. Güman edirəm ki, İranın "Nəzir" sistemində qarşı tədbir görmək imkanlarımız var. Fikrimcə, "Nəzir" Radar Sisteminin nə Azərbaycana, nə də ətrafdakı digər ölkələrə ciddi təhlükə yaratmaq imkanları olmayacaq. Ciddi bir təhlükə yoxdur. Güman edirəm ki, gələcəkdə radar əleyhinə sistemlər qurulmaqla "Nəzir" in istifadə olunmasına maneələr yaradılması istiqamətində addımlar atıla bilər".

Ekspert onu da vurğuladı ki, İranın Azərbaycan istiqamətinə hava hücumundan müdafiə sistemləri, radar sistemləri quraşdırmasına əslində lüzum yoxdur. İran Azərbaycan tərəfindən ona zərər vurulmasına, zərbə endirilməsinə özünü boşuna inandırır, boşuna xoflanır. Azərbaycan heç zaman öz ərazisindən İrana zərbə vurulması və İranın nəzarətdə saxlanmasına indiyə qədər heç zaman imkan verməyib. Bundan sonra da imkan verməyəcəyini bəyan edib. Bütün bunlara baxmayaraq təəssüf ki, İran tərəfi yenə də eyni mövqeyində qalmaqda davam edir. Bu da İranın Azərbaycana münasibətdə səmimi olmadığından irəli gəlir.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Qarşıdakı on il üzrə Azərbaycanın iqtisadi artım proqnozu açıqlandı

Qarşıdakı on illik dövr ərzində Azərbaycanda iqtisadi artım orta hesabla 2,9% təşkil edəcək.

“APA-Economics” xəbər verir ki, bu barədə “Fitch Group”-a aid olan “Fitch Solutions” (FS) şirkətinin ölkə üzrə hesabatında bildirilib.

Qeyd edilib ki, 2033-cü ilədək olan növbəti on illik proqnoz dövründə iqtisadiyyatın 2012-2022-ci illərdəki 1,7%-dən orta hesabla 2,9%-dək artacağı müəyyən edilib.

“Proqnoz dövründə Azərbaycanın artım profilinin daha sabit olacağını gözləyirik. Ölkənin geniş enerji ehtiyatları, xüsusilə də qaz

növbəti onillikdə əsas artım drayveri olaraq qalacaq, xüsusilə də Avropa Azərbaycan enerjisini daha çox istehlak edəcək. 2005-ci ildən bəri neft gəlirləri ÜDM-in təxminən 30%-ni və son illərdə dövlət gəlirlərinin 75%-dən çoxunu təşkil edir. İnancın ki, hasilatın azalmasına baxmayaraq qiymətlərin sabit qalması fonunda neftin ÜDM-ə töhfə vermə faizi bizim 10 illik proqnozumuz boyunca yüksək olaraq qalacaq”, - FS əlavə edib.

Xatırladaq ki, “Fitch Solutions” 2025-ci il üzrə Azərbaycanda 2,6% iqtisadi artım proqnozlaşdırıb.

Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizi Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindən Rusiyaya, xüsusən də Ural və Sibir bölgələrinə yük daşınmasında Süveyş kanalına alternativ ola bilər. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu fikri “PEK: Global” şirkətinin Avrasiya istiqamətinin direktoru Gennadi Çiçin səsləndirib.

Onun sözlərinə görə, hazırda bu dəhlizlə yük daşımanın inkişafını idarəetmə və infrastruktur çətinlikləri məhdudlaşdırır. İranın gömrük orqanlarının yükün mülkiyyət hüququnu təsdiq edən master-konosamentlər adlı sənədlərin təqdim edilməsi tələbləri səbəbindən yığılan yüklərin daşınması üçün şirkətlərin xərci artır. Bir sənədin orta qiyməti 100-150 ABŞ dolları arasında dəyişir. Eyni zamanda Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindən Rusiyaya Süveyş kanalından daşınan yüklərə bütün mallar üçün yalnız bir konosament kifayətdir.

İnfrastruktur problemlərindən danışan direktor izah edib ki, sentyabrın dekabr ayınadək davam edən yüklənmənin pik dövründə Həştərxan limanlarında müvəqqəti saxlama anbarları tez-tez dolu olur: “Səbəb böyük həcmdə yük axınına idarə etmək qabiliyyətinin olmaması, habelə konteynerlərin qaldırılması və daşınması üçün portal kranların yoxluğu”.

Qeyd edək ki, Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi Sankt-Peterburqla Hindistanın Mumbay limanını birləşdirən 7,2 min km uzunluğunda multimodal marşrutdur. Dəhlizin üç qolu var: Transxəzər marşrutu (dəmir yolları və limanlardan istifadə

etməklə), Qərb quru yolu (Azərbaycan ərazisindən keçir) və Şərq marşrutu (Qazaxıstan və Türkmənistandan keçməklə).

Qeyd edək ki, Rusiya analitik mərkəzlərinin apardıqları hesablamalara əsasən ŞCD-nin qolları arasında ən sürətli inkişaf imkanı Azərbaycan üzərindən keçən Qərb marşrutunda mövcuddur. Şərq marşrutunda Rusiya, Qazaxıstan, Türkmənistan və İran dəmiryollarının ötürücülük qabiliyyəti aşağı, həmçinin yol ölçüləri fərqli və anbar infrastrukturu yetərli deyil. Bu istiqamətdə avtomobil daşımaları imkanı da çox məhduddur.

Xəzər dənizi üzərindən yükdaşımanın sürətli artımına həm İran, həm Rusiya gəmi donanmasının məhdudluğu, həmçinin Rusiyanın Xəzər sahili limanlarının yükötürmə imkanının aşağılığı imkan vermir. Rusiya Birləşmiş Gəmiqayıma Korporasiyasının (USC) hesablamalarına görə, Xəzər üzərindən daşımaları artırmaq üçün ilkin mərhələdə 45 konteyner gəmisi tələb olunur. Lakin hələlik bunun yarısı qədər, yəni 25 gəminin inşası planlaşdırılır. Yükdaşımalar üçün zəruri olan dəmiryol u və avtomobil bəndlərinin sayı ehtiyac duyulandan 10 dəfədən çox azdır. Buna görə də konteyner gəmilərinin tikintisi planlaşdırılır. Ötən həftə İranın Rusiyadakı səfiri Kazım Cəlalə Xəzər üzərindən yükdaşımalarda ən böyük problemin gəmi çatışmazlığı olduğunu deyib. Limanların genişləndirilməsi, yeni gəmilərin inşası üçün on milyardlarla dollar yatırım, həmçinin hər iki ölkəyə ixracı qadağan olunan Qərb texnologiyalarına ehtiyac var.

Rusiya ekspertlərinin hesablamalarına əsasən Azərbaycan üzərindən keçən Qərb marşrutunun sürətli inkişafı üçün daha az investisiya tələb olunur, eyni zamanda yükdaşımalar digər iki marşrutdan daha az vaxt, daha az xərc tələb edir. Digər tərəfdən, Azərbaycan öz ərazisində infrastrukturunu zəruri səviyyəyə çatdırmaq prosesini özü maliyyələşdirmək imkanındadır.

İran ərazisində marşrutun ən zəif həlqəsi Rəştədən Astaraya dəmiryol xəttinin olmamasıdır. 2023-cü ildə Rusiya bu yolun tikintisi üçün İrana 1,3 milyard avro kredit ayırmağa razılışmış. Lakin indiyədək İran tərəfi üzərinə düşən işləri başa çatdırmayıb dəyərin tikintisinə başlamaq mümkün olmayıb. Ötən ilin dekabrında Rusiya baş nazirinin müavini Vitali Savelyevin rəhbərlik etdiyi hökumət nümayəndə heyəti Tehrandan İran prezidenti Məsud Pezeşkiyanla görüşüb. Əsas müzakirə mövzularından biri məhz Rəşt-Astara dəmiryol xətti olub. Rusiya rəsmisi bildirib ki, xəttin tikintisi başa çatdıqdan sonra Rusiya ilə İran arasında yükdaşımanın potensial həcmi ildə 15 milyon ton təşkil edəcək. Şavelyev qeyd edib ki, İran hakimiyyəti ilə Rəşt-Astara dəmir yolu hissəsinin tikintisi ilə bağlı 4 bəndi müzakirə ediblər:

“Biz indi dörd məsələ haqqında danışdıq, onların yerinə yetirilməsi üçün hər iki tərəf öhdəlik götürmüşük. Danışqlarımızda ən həssas məsələ torpaq idi. İnfrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsində bizim böyük təcrübəmiz var və başa düşürük ki, İranla birgə müqaviləmizdə nəzərdə tutulduğu kimi, torpağın tam alınması olmadan torpağın qiyməti kəskin şəkildə arta bilər. İndi sual bu qərarların icrası ilə bağlı qalır”.

“Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC-nin (ADY) açıqladığı məlumata görə, 2024-cü ildə Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi ilə tranzit yükdaşımalarının həcmi 2023-cü ilə müqayisədə 28 faiz artaraq 814 min ton təşkil edib. Dekabr ayında Azərbaycan və Rusiya arasında Şimal-Cənub dəhlizi ilə tranzit yük daşımaları, o cümlədən dəmiryol daşımalarının inkişafı üçün əməkdaşlığı nəzərdə tutan saziş imzalanıb. Sazişin məqsədi dəmiryol infrastrukturunun və tranzit daşımalarının inkişafı üzrə əməkdaşlığın şərtlərini müəyyən etmək və Şimal-Cənub Dəhlizinin Qərb marşrutunun potensialını artırmaqdır. Bu saziş üzrə əməkdaşlıq sayəsində dəmiryol nəqliyyatına yeni yüklərin cəlbə stimullaşdırılacaq və daşıma həcmələrinin artım və dəmiryol nəqliyyatı infrastrukturunun inkişaf tempi balanslaşdırılacaq.

Paralel olaraq dekabr

Şimal-Cənub Dəhlizi Süveyş kanalına alternativ ola bilərmi - təhlil

İqtisadçı: “Bu, daha çox Rusiya və İranın Qərblə münasibətlərindən asılı olacaq”

ayında ADY rəhbərliyi İrana səfər edərək bu ölkənin dəmiryol rəsmiləri ilə görüşüb və İranın Astara şəhərində yerləşən terminalın inkişafı ilə bağlı əsas mərhələləri və icra müddətlərini, terminalda həyata keçirilən işlərin 2025-ci ilin sonunadək başa çatdırılmasını, yeni əməkdaşlıq sahələri və maliyyələşdirmə planlarını müzakirə edib. Görüşdə Azərbaycan və İran ərazilərində yerləşən Astara terminalının idarəçiliyini həyata keçirən “Cənub Yük Terminalı” MMC-nin fəaliyyətinin genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirilib.

Ötən ilin sentyabr ayında Asiya İnkişaf Bankı ilə Sumqayıt-Yalama xəttinin modernləşdirilməsi üçün 131,5 milyon dollar məbləğində kredit sazişi imzalanıb. ADY bu dəhliz üzrə artan yükdaşıma həcmələrini daha sürətli və effektiv həyata keçirmək üçün 2024-cü ildə Azərbaycan ərazisindəki Astara yük terminalının rekonstruksiya-sını başa çatdırıb, ərazidə sürətli gömrük-keçid xidmətinin yaradılmasına nail olub. Rekonstruksiya çərçivəsində yük anbarı müasir standartlara uyğun təmir edilib, terminal lazımı texnika və təhlükəsizlik kameraları ilə təmin edilib. Həmçinin yüklərin çəkisini müəyyən etmək üçün tərəzi və sürətli internetlə təchiz olunmuş gömrük məntəqəsi yaradılıb. Terminal multimedial daşıma xidmətləri təqdim edərək ekspeditor şirkətləri üçün yeni imkanlar yaradır. Qəbul edilən yüklərin daşınması və aşırılması üçün endirimli tariflər tətbiq olunur. Ter-

minalın fəaliyyəti Şimal-Cənub dəhlizi üzrə tranzit yüklərinin ilin sonunadək 10-15 faiz artırmağa imkan verib. Terminalın potensialının Astara-Rəşt dəmiryol xətti istifadəyə verildikdən sonra daha böyük yük həcmi üçün reallaşdırılması planlaşdırılır.

Göründüyü kimi, Azərbaycan dəhlizinin fəaliyyətinin güclənməsi üçün üzərinə düşən işləri vaxtında yerinə yetirir. Lakin Rusiya və xüsusilə də İranın bu sahədə fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etmək mümkün deyil. Tehran neft satışından əldə etdiyi vəsaitlərin böyük hissəsini Yaxın Şərqdə proksi silahlı qruplaşmalarla sərf edir, dövlətlərə razılaşmalarda üzərinə götürdüyü öhdəliklərin icrasına isə vəsait tapa bilmir. Buna görə də əksər hallarda öz ərazisindən infrastruktur layihələrinə də tərəfdaş ölkələrdən vəsait almağa çalışır. Rusiyadan Rəşt-Astara üçün kredit almasına rəğmən, fiziki tikinti işləri üçün zəruri olan torpaq ayrılması işlərinin heç yarısını belə icra etməyib. Belə görünür ki, Tehran yolun keçdiyi ərazilərdə torpaq sahiblərinə ödəniş etmək imkanında belə deyil.

İqtisadçı Eldəniz Əmirovun “Yeni Müsavat”-a dediyinə görə, ŞCD o zaman Süveyşə alternativ olar ki, yalnız vaxt deyil, maliyyə tutumu baxımından da ondan əlverişli olsun: “Bunun üçün sə yüklərin sürətli və daha ucuz daşınmasını təmin edəcək yüksək səviyyəli infrastruktur qurulmalıdır. Süveyş kanalı ilə dünya ticarətinin 12 faizi reallaşır. Bu, çox

böyük həcmdir. Buna alternativ olmaq üçün çox nəhəng işlər görülməlidir. Şimal-Cənub Dəhlizi ilə bağlı rəsmi müqavilə 2000-ci ildə imzalanırsa da, onun inkişafı üçün real addımlar Rusiya-Ukrayna müharibəsi başlayandan sonra atılır. Lakin hər iki ölkənin sanksiyalara məruz qalması, gəlirlərinin azalması qurulan planların reallaşması üçün ciddi təhdidlər formalaşdırır”.

Müəhibimiz deyir ki, ŞCD-nin Süveyş kanalına alternativ olması daha çox Rusiya və İranın Qərblə münasibətlərindən asılı olacaq: “Dəhlizin yaxın 10-20 ildə Süveyş kanalına alternativ olacaq qədər inkişafını, düzü, gözləmirəm. Bunun üçün qısa müddət ərzində Rusiya və İrana qarşı sanksiyalar aradan qaldırılmalı, münasibətlər Qərb texnologiyalarına sərbəst çıxışa imkan verəcək qədər istiləşməlidir. Bu isə yaxın onillikdə real görünür. Buna görə də Şimal-Cənub Dəhlizinin normal fəaliyyətinin təmin olunması üçün 10-15 illik müddət tələb olunduğunu düşünürəm. Bu da o halda ki, infrastruktur sürətlə təkmilləşdirilsin, inkişaf etdirilsin. Azərbaycan bu sahədə üzərinə düşən vaxtında icra edir, lakin digər iki iştirakçı barədə bunu söyləmək mümkün deyil. Bütün bunları nəzərə almaqla, hesab edirəm ki, Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin real dəhliz səviyyəsinə çatdırılması üçün görülməli işlər çoxdur. Bu işlərin görülməsi isə bilavasitə Ukraynada müharibənin başa çatması müddətindən birbaşa asılıdır”.

 Dünya SAKIT, “Yeni Müsavat”

Paşinyan batan gəmidə - İrəvana son xəbərdarlıq

Rusiyanın Ermənistanın Aİ-yə qoşulmaq niyyətini "Titanik"ə biletdən almaqla müqayisə etməsi açıq hədədir ki, bizsiz batacaqsınız; **analitik:** "Moskva xəyanəti bağışlamayacaq"

Ermənistanın Avrointegrasiya xətti götürməsi Rusiya ilə münasibətlərdə böhranı getdikcə dərinləşdirir. Avrasiya İqtisadi Birliyinin üzvü olan Ermənistanın Aİ-yə qoşulmaq niyyəti sözsüz ki, Moskvada birmənalı şəkildə hiddətlə qarşılanır. Gürcüstandan sonra Cənubi Qafqazda Ermənistanın da belə bir həvəyə düşməsi Rusiyanın regionda maraqlarına xidmət etmir.

Az əvvəl Avropa İttifaqının "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramının da bərpə edilməsi haqda istəyin ortaya qoyulması yenidən bölgədə daşları yerindən tərpətməyə başlayıb. Bunun ardınca Ermənistan hökumətinin başçısı Nikol Paşinyanın AB-yə üzlük niyyətini bildir-

hətta təhdid xarakterli mesaj yollayıb da demək olar. Overçuk Ermənistanın Avropa İttifaqına qoşulmasına dair qanunun layihəsinin müzakirəsinə başlamasını onun Aİ-dən çıxmasının başlanğıcı kimi qiymətləndirdiyini açıqlayıb. Amma "Titanik"ə biletdən almaq-

ya üçün kiçik loxmadır və onu daha rahat şəkildə cəzalandıra bilər. Hərgah, Fransa və ABŞ bu ölkədə möhkəmlənmişdir.

Siyasi ekspert Azad Məsiyevin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, Paşinyanı hakimiyyətə gətirən qüvvələr onun qarşısında qoyduqları öhdəliklərin icrasını tələb edirlər: "Bu tələblər Rusiyanın Ermənistan üzərində təsirlərini azaltmaqdır. Biz bunu Ermənistanın KTMT-ni boykot etməsində

yürütdüyünü düşünür: "Ermənistan Rusiyaya sanksiyalardan yayınmağa kömək edir və bu ölkə ilə ticarət dövriyyəsi 12 milyard dollara çatdırılır. Eyni zamanda Avrasiya İqtisadi Birliyinin yubiley toplantısında Ermənistan 100 milyon yardım ayrılışını. Bu dəstək İrəvanı tumaralamaq məqsədi güdürdü. Bütün hallarda, edilən yaxşıqlara baxmayaraq, Paşinyan "Soros uşağı" olaraq Rusiyaya hər dəfə arxa çevirməkdədir. Yəni ondan asılı deyil ki, Moskva ilə yaxınlaşsın.

məsi Moskvadan dərhal reaksiyaya səbəb oldu. "Ermənistanın Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) ilə əlaqələri bitdikdə, ölkədə enerji və ərzaq qiymətləri artacaq". "Yeni Müsavat" xatırladır ki, bu sözləri ötən həftə Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk deyib. Onun sözlərinə görə, Ermənistan mallarının ixracı isə 70-80 faiz azalacaq. "Beləliklə, sadə insanlar gəlirlərini, iş yerlərini itirəcək və vacib hesab olunan ehtiyacları üçün daha çox pul ödəməli olacaqlar. Bunun müqabilində onlar çox güman ki, "vizasız" siyasət əldə edəcəklər. Bu da Ermənistan əhalisinin azalmasına səbəb olacaq. Getdikcə aydın olur ki, Aİ-yə üzlük imtiyazdır və Avropa İttifaqının üzvlüyü iqtisadi və sosial problemləri nəzərə alsaq, Aİ-yə daxil olmağı "Titanik"ə biletdən almaqla müqayisə etmək olar", - Overçuk İrəvanın vəziyyətini belə şərh edib,

la müqayisəsi İrəvana açıq hədədir ki, bizsiz batacaqsınız...

"Avrasiya İqtisadi İttifaqından çıxmaq hazırda Ermənistan hökumətinin gündəmində deyil". Bunu isə yanvarın 13-də iqtisadiyyat naziri Gevorg Papoyan deyib. Nazirin bu açıqlaması o demək deyil ki, Ermənistan Aİ-yə üzlüklə bağlı qanun layihəsini təsdiqləməyəcək. Lakin İrəvanın Aİİ üzvü olması onun AB-yə qoşulmaq imkanlarını məhdudlaşdırır. İlk növbədə bu təşkilatı tərk etməlidir ki, sonra onu Aİ-yə qəbul etsinlər. Ermənistan iqtisadiyyatı isə həm Rusiya, həm Aİ-dən böyük dividend götürür, asılılığı var. Üstəlik, AB tezliklə Ermənistan üçün vizasız rejim tətbiq etməz. Gürcüstan, Moldova və Ukrayna uzun illər bunun uğrunda dəridən-qabıqdan çıxıblar, özü də hansı ağır itkilərin, qurbanların hesabına. Ermənistan isə Rusi-

ya görə deyirik. Halbuki rəsmi şəkildə blokdan çıxmayıb. Eləcə də Avrasiya İqtisadi Birliyinin üzvü olaraq qalmaqdadır. Lakin bu istiqamətdə də addımlarını atmaqdadır və qanun layihəsini müzakirəyə çıxarırlar. Rusiya isə Ermənistanın bütün bu xəyanətlərini bağışlamayacaq. Çünki Ermənistanı yaradan çar Rusiyasıdır, sonrakı dövrdə formalaşmasına da Rusiya dəstək olub". **Siyasi ekspert hesab edir ki, əvvəllər Moskvaya İrəvana xəbərdarlıq edirdisə, indi açıq şəkildə Ermənistanı ismarışlar göndərilir:** "Ermənistan iqtisadi və hərbi cəhətdən Rusiyadan asılıdır. Ona görə də belə asanlıqla Moskvadan uzaqlaşması mümkün olmayacaq. Ümumiyyətlə, Rusiya Ermənistanın xəyanətini bağışlamayacaq".

Siyasi təhlilçi Ramiyə Məmmədova Paşinyan hakimiyyətinin ikiüzlü siyasət

Ancaq bu siyasət riyakardır və Ukrayna böhranından çıxan Rusiya Ermənistanla haqq-hesab çürüdəcək". **Ekspertin fikrincə, Overçukun dili ilə növbəti dəfə Paşinyan administrasiyasına xəbərdarlıq olunub:** "Ermənistan hakimiyyəti hesab edir ki, "Titanik" əslinde Rusiyanın yanında olmaqdır. Ona görə Qərbdəki tərəfdaşları ona sürətlə batmaqdan uzaqlaşmağı tövsiyə edirlər. Lakin Ermənistanın Avropa qapıları bir halda açıla bilər - Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsi, Azərbaycanla yekun sülh sənədi və bundan irəli gələrək Türkiyə ilə quru sərhədlərin açılması. Bundan kənarda Ermənistanı nicat gözləyə bilməz. Demək istəyirəm ki, hazırkı vəziyyətdə Ermənistan iqtidarı özü bata bilər. Çünki getdikcə küncə sıxılacaq və təzyiqlər artacaq".

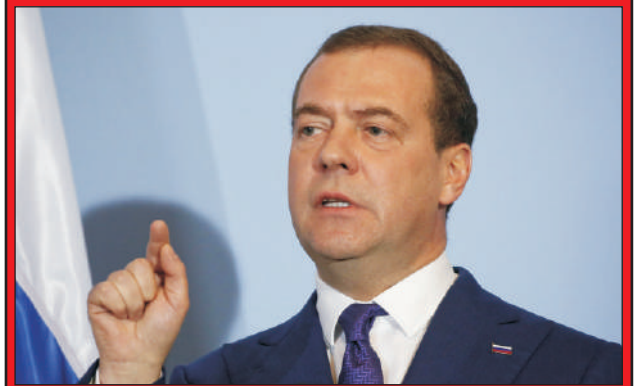
Avrasiya İqtisadi Birliyi 29 may, 2014-cü ildə Belarus, Qazaxıstan və Rusiya

Rusiya gəmiləri Tartus limanına girə bilmir

Rusiya Müdafiə Nazirliyi ilə əlaqələri və hərbi texnika daşınması ilə tanınan Rusiya gəmisi "Sparta" beş gündən artıqdır ki, Suriyanın Tartus limanına yanaşa bilmir. Bu barədə "MarineTraffic"-in yaydığı məlumatda bildirilir. "Gecikmə Rusiyanın Suriyadan hərbi texnika və silahların çıxarılması söylərinə mənfi təsir edir", - məlumatda qeyd olunur.

Tartus Rusiyanın yeganə xaricdəki hərbi dəniz bazasıdır. O, vaxtilə Əsəd rejiminə dəstək verməkdə mühüm rol oynayıb. Rejimin süqutundan sonra Rusiya qüvvələri bazaya xeyli sayda texnika köçürüb. "Sparta" dekabrın 11-də Kalininqrad vilayətindəki Baltiyski limanını tərk edib, yanvarın 5-də Suriya sahillərinə çatıb. Bununla belə, gəmi yanılma icazəsi olmadan "Tartus" sahillərində sürüklənir. Ola bilsin ki, Suriyanın yeni hökuməti gəminin limana çıxışını rədd edib. Bu halda evakuasiyanın yeganə imkanı (məsələn, Liviya) Homs bölgəsindəki Xmeymim hərbi bazasıdır.

Medvedev: "Bir variantınız var - Rusiyaya birləşmək"

"Ukraynada vəziyyətin nizamlanması üçün "alman ssenarisi" mümkün deyil". Bunu Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedev deyib. Onun sözlərinə görə, Ukrayna ilə bağlı durum vaxtilə Almaniyani iki yərə bölən vəziyyətdən fərqlidir:

"Yenidən müzakirə olunan alman ssenarisinə diqqət çəkmək istəyirəm. Buna görə, parçalanmış Ukrayna Almaniyaya Federativ Respublikası (AFR) və ya Almaniyaya Demokratik Respublikası (ADR) kimi bir şeyə çevrilir. Burada təbii olaraq AFR-in rolu Kiyevə, ADR isə vətənə qayıdan Rusiya torpaqlarına (ələ keçirilən Ukrayna əraziləri - red.) verilir. Heç bir şansı olmadığı halda belə bir ssenarinin niyə ortaya çıxdığı bəllidir", - Rusiya rəsmisi bildirib. Medvedev bu ssenarinin məntiqini Kiyev və Qərb baxımından izah edib: "Görün necə gözəl çıxır: AFR neçə il dözdü, sonra birdən ADR-i uddu. Kim nə deyir-desin, Almaniyanın yenidən birləşməsi almanların o vaxtkı sovet rəhbərlərinin acizliyindən istifadə edərək öz ölkələrini birləşdirmək istəyinə əsaslanırdı. Bəs burada? Belə çıxır ki, Rusiya gələcəkdə bütün xalqını müflis "Bandenstan"a (Ukrayna - red.) təslim etməlidir?" Siyasətçi əlavə edib ki, böhran yalnız Ukraynanın Rusiyaya birləşməsi ilə həll edilə bilər.

tərəfindən imzalanmış müqavilə ilə qurulan siyasi və iqtisadi təşkilatdır. Ermənistanı da Avrasiya İqtisadi Birliyinə daxil edən müqavilə 9 oktyabr 2014-cü ildə imzalanıb. Birliyin fəaliyyəti rəsmi olaraq 1 yanvar 2015-ci ildə başlayıb. Rəsmi sənədlərdə birliyin qısaldılmış adı Aİİ olaraq keçir. İlk mərhələdə isə sadəcə Avrasiya ittifaqı adlanırdı. O zaman Rusiya tərəfi, yeni integrasiya institutu çərçivəsində siyasi əhəmiyyət daşıyacaq hansısa milli, Avrasiya təşkilatı yaratmaq

haqqında tərəddüd edirdi. MDB azad ticarət zonası (Ermənistan, Belarus, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Moldova, Rusiya, Tacikistan, Özbəkistan, Ukrayna) iştirakçı dövlətlər arasında, bir neçə istisnalar olmaqla, azad ticarət təklif edirdi. İntegrasiyanın əvvəlki mərhələlərindən fərqli olaraq, Aİİ mümkün ən güclü iqtisadi integrasiya olan ümumi ticarət, pul və büdcə siyasəti yaratmaq məqsədi daşıyır.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Müdafiə Nazirliyi və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi Azərbaycan Ordusunda dini radikalizmə qarşı mübarizəyə dair 2025-ci il üçün birgə tədbirlər planı imzalayıb. Bu barədə Müdafiə Nazirliyinin məlumatında deyilir.

Nazirliyin silahlı qüvvələrinin birləşmə, bölmə və hərbi hissələrində, o cümlədən xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrində tədbirlərin keçirilmə yeri, vaxtı və məsul şəxslər müəyyən edilib. Belə ki, il ərzində hərbi qulluqçular azərbaycanşünaslıq ideyalarının inkişaf etdirilməsi, milli-mənəvi və mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılması, radikal dini cərəyanlara və ekstremizmə qarşı mübarizə, eləcə də mədəniyyətlər, sivilizasiyalar və konfessiyalar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsinə yönəlmiş tədbirlərə cəlb olunacaqlar.

Söhbət dövləti daha çox narahat edən hansı problemlərdən gedir? Orduda ibadət əhli olan hərbiçilər üçün şərait yaradılıbmı? Hərbi hissələrdə ibadət otaqları varmı? Qanunla nəzərdə tutulurmu?

Millət vəkili Fazil Mustafa deyir ki, bu sənəd əslində hansısa bir şəxsin və ya peşə mənsubunun ibadəti və inancı ilə bağlı məsələlərə aid de-

Ordumuzda dini radikalizm problemi - şərh

“Silahlı qüvvələrdə və hüquq-mühafizə orqanlarında bu istiqamətdə mütləq daimi işlər aparılmalıdır”

yl. Burada söhbət məhz dini radikalizmdən gedir.

“Orduda və hüquq-mühafizə orqanlarında bu istiqamətdə mütləq daimi işlər aparılmalıdır. Intensiv xarakter daşıyan planlı yoxlamalar getməlidir. Çünki ordu da,

hüquq-mühafizə orqanları da həssas qurumlardır. Burada dövlətin maraqlarının qorunması çox önəmlidir.

Təbii ki, orduda və ya güc strukturlarında insanların inancına qarışmaq, ibadətə mane olmaq kimi tendensiya

Azərbaycanda yoxdur. Əsgər və zabitlərimiz bununla bağlı hüquqlarını həyata keçirə bilirlər. Lakin bu onların vəzifələrinin icrasına mane olmamalıdır. Ona görə də ibadət üçün hansısa manea yoxdur. Radikalizmə isə im-

lərendən, insanların şüuruna ciddi təsirini nəzərə alaraq belə iş birlikləri önəmlidir. Bu, təkcə Azərbaycanda deyil, Avropanın bir sıra ölkələrində də keşib hərbiçilərlə görüşür, fikir mübadiləsi aparır. Bu baxımdan belə tədbirlər bizim

Biz əvvəlki dövrlərdə hansısa sektalar və təriqətlər tərəfindən bu cəhdləri görmüşük. Bunun qarşısının alınması baxımından da tədbirlər planı əhəmiyyət daşıyır”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Yeni Müsavat

Məlum olduğu kimi, bu ilin buraxılış imtahanlarının tarixi belli olub. Belə ki, DİM-in yaydığı məlumata görə, tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı iki zona olmaqla 2 və 9 mart tarixlərində keçiriləcək.

Ümumi (9 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı isə üç zona üzrə 13, 20

müəyyən olunur. Ümumorta təhsil səviyyəsi üzrə təhsil proqramlarının attestasiyası 9-cu sinfin yekun qiymətləndirilməsi ilə ölçülür. Tam orta təhsil səviyyəsində isə 11-ci sinfin yekun attestasiyası qiymətləndirmə ilə ölçülür.

Çox təəssüf ki, mart ayında hələ tədris ilinin başa çatmasına 13 həftə qalmış və

zırlaşır. İmtahanın tez keçirilməsi nəticəsində həmin repititorlarda proqramı çatdırmaq üçün əlavə məşğələlər keçirilir, şagirdlər isə yüklənirlər. Bütün bu proses valideynlərin vəsaiti və şagirdlərin istismarının hesabına başa gəlir, nəticədə isə uşaqlarda ruh düşkünlüyü, əlavə yüklənmələr, psixoloji ger-

Buraxılış imtahanlarının vaxtı

dəyişdirilməlidirmi - ekspertlərdən təklif

“11-ci sinif şagirdlərinin məktəbə gəlmə öhdəliyinin aradan qaldırılması kimi tədbirlər nəzərdən keçirilməlidir”

və 27 aprel tarixlərində təşkil olunacaq.

Bir sıra təhsil ekspertləri buraxılış imtahanlarının mart və aprel ayında keçirilməsini birmənalı qarşılamır. Bəziləri təklif edir ki, buraxılış imtahanlarının vaxtı dəyişdirilsin, ya da mart ayında imtahan verdikdən sonra 11-ci sinif şagirdlərinin məktəbə gəlmə öhdəliyi aradan qaldırılsın.

Mövzu ilə bağlı **təhsil eksperti Elşən Qafarov** “Yeni Müsavat”a danışib. Ekspert qeyd edib ki, buraxılış imtahanlarının vaxtının dəyişdirilməsi ilə bağlı dəfələrlə təkliflər irəli sürüb: “Təhsil alanların yekun attestasiyası haqqında qaydalar Nazirlər Kabinetinin 12 dekabr 2016-cı il tarixli 498 nömrəli qərarı ilə

yaxud da aprelə 10 həftə qalmış imtahanların keçirilməsi tədris proqramlarının hələ tam öyrədilməməsi ilə nəticələnir.

Dövlət İmtahan Mərkəzi bildirir ki, 11-ci sinif üçün martdan sonra olan mövzuları salmırıq, 9-cu siniflər üçün isə apreldən sonra olan mövzuları salmırıq. Bu zaman sual yaranır: bu mövzular attestasiyada istifadə olunacaqsamı, o zaman uşaqlara niyə həmin mövzuları keçirir? Bu, məktəblərdə ciddi problemlərə səbəb olur və nəticədə uşaqlar məktəblərə gəlmirlər. Bu, məsələnin bir tərəfidir. İkinci tərəfi isə odur ki, bu gün ali məktəblərə sənəd verən hər 10 nəfərdən 10-u repititor yanında və ya kurslarda ha-

gınlıq, dözümsüzlük və digər simptomlar müşahidə olunur.

Çünki buraxılış imtahanlarının nəticələri birbaşa qəbul imkanlarına təsir edir.

Ümumiyyətlə, buraxılış imtahanlarının mart ayında keçirilməsinin heç bir xüsusi səbəbi yoxdur. Dövlət İmtahan Mərkəzi imtahan keçirəndən bir neçə gün sonra nəticələri elan edə bilər. Təhsil ekspertləri olaraq, hesab edirik ki, iyun ayının birinci yarısında buraxılış imtahanlarını keçirmək olar, çünki bu da heç bir xüsusi hal yaratmaz. Beləliklə, imtahanların vaxtını iyunun birinci yarısına keçirmək ən məqbul addım olar”.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov isə qeyd edib: “Mart ayında keçirilən buraxı-

lış imtahanlarından sonra 11-ci siniflərdə tədris prosesi demək olar ki, tamamilə pozulur. Şagirdlər üçün buraxılış imtahanı ümumtəhsil mərhələsinin yekun qiymətləndirməsi kimi qəbul edilir və bu imtahandan sonra onların tədris prosesinə marağı kəskin şəkildə azalır. Əksər hallarda şagirdlər məktəbə yalnız formal şəkildə gəlir və dərslərdə iştirak etsələr belə, onların dərse diqqəti və aktivliyi minimuma enir. Bu hal sinif rəhbərləri və fənn müəllimləri üçün də ciddi çətinliklər yaradır, çünki artıq tədris mühitində şagirdlərin öyrənmə marağını qorumaq mümkün olmur.

Mart imtahanından sonra sinif rəhbərlərinin öhdəlikləri

isə formal olaraq qüvvədə qalır. Şagirdlərin dərslərə davamiyyətinin təmin olunması, məktəbə gələnlərin inzibati qeydiyyatı və davranış məsələləri sinif rəhbərinin üzərində qalmağa davam edir. Lakin real vəziyyət ondan ibarətdir ki, şagirdlər dərslər prosesindən kənarda qalır, bəzi hallarda isə ümumiyyətlə məktəbə gəlmir. Bu isə məktəblərin resurslarının və müəllimlərin vaxtının səmərəsiz istifadəsinə gətirib çıxarır”.

Ekspert qeyd edir ki, aprel, may və iyun aylarında 11-ci siniflərdə tədris prosesi pozulduğundan tədris proqramlarının icrası formal xarakter alır: “Şagirdlərin motivasiyasızlığı və məktəbə gəlməməsi tədrisin keyfiyyətinə birbaşa təsir göstərir. Müəllimlər tədris proqramını bitirsələr belə, şagirdlərin öyrənmə nəticələrinin effektivliyinə nail olmaq mümkün olmur. Bundan əlavə, məktəbdə qalan azsaylı şagirdlər arasında intizam problemləri yaranır, çünki buraxı-

lış imtahanını artıq verdikləri və tədris ilinin faktiki olaraq başa çatdığını düşünən şagirdlər məktəb qaydalarına riayət etməkdə də passivlik göstərir.

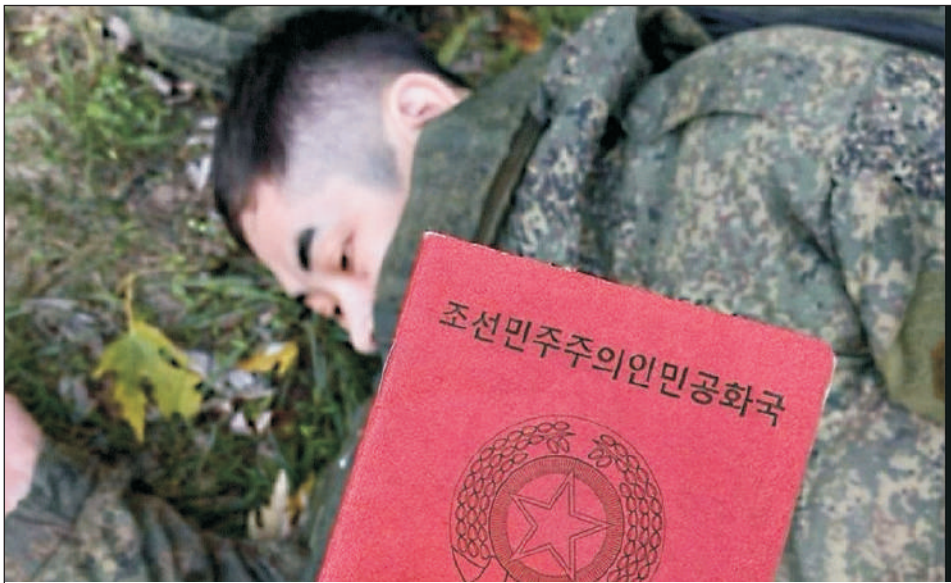
Bu vəziyyət həm təhsil sisteminin məntiqinə, həm də resursların səmərəli istifadəsinə uyğun gəlmir. Mart ayında keçirilən buraxılış imtahanı şagirdlər üçün “yekun” kimi qəbul edildiyindən, onların sonrakı aylarda məktəbə gəlməsi tədris prosesinin formal davamından başqa bir şey deyil. Təhsil sisteminin bu problemi həll etməsi üçün ya buraxılış imtahanlarının tədris ilinin sonunda keçirilməsi, ya da mart ayında imtahan verdikdən sonra 11-ci sinif şagirdlərinin məktəbə gəlmə öhdəliyinin aradan qaldırılması kimi tədbirlər nəzərdən keçirilməlidir”.

Kamran Əsədovun fikrincə, eyni zamanda, mövcud praktika təhsil prosesində intizam və keyfiyyət problemlərini daha da dərinləşdirəcək.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Putinin "koreyalı əsgərləri" - onlar da əsir düşür

Sona Əliyeva: "Kiyevin bu məsələdə işi müşküldür"
Əli Orucov: "Şimali Koreyanın müharibəyə cəlb edilməsi Moskva üçün çox böyük səhv oldu"

Rusiya tərəfindən Ukrayna cəbhəsində Şimali Koreya hərbiçilərinin döyüşməsi barədə aylardır səsləndirilən iddialar artıq öz təsdiqini tapmaqdadır.

Belə ki, hərbi jurnalist Roman Boçkala Ukrayna qüvvələri tərəfindən əsir götürülən Şimali Koreya hərbiçisi haqqında maraqlı məlumatlar paylaşmış.

Musavat.com ona istinadən xəbər verir ki, əsir götürülən hərbiçinin adı Li Çen Namdır. O, 1999-cu ildə anadan olub və Şimali Koreya ordusunda snayper-kəşfiyyatçı olaraq xidmət edir.

Li Çen Namin sözlərinə görə, Ukrayna müdafiə qüvvələri ilə ilk döyüş təması 8 yanvar tarixində baş verib. O, 14 nəfərlik iki hücum qrupundan birinə daxil idi. Döyüş nəticəsində onun dəstəsindən yalnız öz sağ qalıb.

Əsir hərbiçisi bildirib ki, Şimali Koreya hərbiçiləri Rusiya ərazisinə dəniz yolu ilə gətirilir. Döyüş bölgələrində hərbiçilər yeddi nəfərlik qrupa bölünərək sığınacaqlarda yerləşdirilir. Onlara AK-12 avtomatları, həmçinin 60 mm-lik Şimali Koreya istehsalı olan minaatanlar təhkim olunur.

Li Çen Namin ifadəsinə görə, Şimali Koreya hərbiçilərinin döyüş ruhu yüksəkdir: "Heç kim döyüş əmrini yerinə yetirməkdən imtina etmir, əksinə, döyüşlərdə iştirak etmək istəyirlər".

Bu açıqlamalar Şimali Koreya ilə Rusiya arasındakı hərbi əməkdaşlığın yeni detalları barədə daha aydın məlumatlar təqdim edir. Ukrayna tərəfindən əsir götürülən

Şimali Koreya hərbiçilərinin ifadələri həm Rusiya ordusunun xarici dəstəkdən nə qədər asılı olduğunu, həm də Pxenyanın müharibədəki rolunu ifşa edir.

Rusiyanın Kursk bölgəsində Ukrayna ilə müharibədə Şimali Koreya hərbiçilərinin ümumi qurbanlarının sayı təxminən 3000 nəfərdir.

"Yonhap" xəbər verir ki, bu barədə Cənubi Koreya Milli Kəşfiyyat Xidməti məlumat yayıb.

Məlumatda bildirilib ki, Şimali Koreya əsgərlərinin Kursk bölgəsində itkiləri artmaqda davam edir. "İndiyədək 300 koreyalı hərbiçisi ölüb, 2700 nəfər isə yaralanıb", - məlumatda deyilir.

Kəşfiyyatın məlumatına görə, Şimali Koreya Ukrayna hərbiçiləri tərəfindən diri-diri əsir düşməmək üçün öz əsgərlərini intihara məcbur edir.

Bundan əlavə, qeyd olunur ki, Ukraynada əsir düşən Şimali Koreya əsgərləri Cənubi Koreyaya qaçmaq niyyətində deyillər.

Şimali Koreya hərbiçilərinin Ukraynada döyüşmələri barədə yayılan məlumatların ardından bir sıra məsələlər gündəmə gəlib. Rəsmi Kiyevin daha bir ölkənin ona qarşı savaşa qoşulması anlamına gələn bu faktın necə yararlanacağı yönündə bəzi mülahizələr yürüdülməkdədir. Ukraynanın bu faktın ucundan tutub beynəlxalq məhkəmələrə müraciət edib nəticələr qazana biləcəyini düşünenlər az deyil. Hətta belə fikirlər də var ki, bəzi dövlətlər bu faktın yararlanıb Ukrayna tərəfindən Rusiyaya qarşı müharibəyə də qoşula bilər.

Sabiq deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, bu əsirlər sona qədər Ukrayna lehinə danışmasalar, nə Rusiya, nə də Şimali Koreya burada məsuliyyət daşıyır: "Şimali Koreya əsgərlərinin Ukrayna cəbhəsində vuruşması ilk günlərdən hər kəsə belli idi. Şimali koreyalı hərbiçilərin Donbas istiqamətində, məhz Ukraynaya məxsus ərazilərdə əsir götürülməsi rəsmi təsdiqlə yanaşı, həm də müharibə cinayətidir. Bu, Şimali Koreyanın Ukraynaya rəsmi müharibə etmək qərarına bərabərdir. Amma burada bir məsələ var. Həmin əsgərlər rus hərbi birləşmələrinin tərkibində döyüşürlər. Üstəlik, onlara Rusiyanın hərbi biletləri verilib. Yəni beynəlxalq oyun qaydalarına görə, Kreml istənilən beynəlxalq hərbi tribunaldan, məhkəmədən "quru" çıxı biləcək. Birincisi, dünya praktikasında müddətli və proksi güclərdən istifadə qaydaları mövcuddur. İkincisi, Rusiya ordusuna məxsus hərbi biletlər onu deməyə əsas verir ki, bu şəxslər "kənüllü" şəkildə döyüşlərə qatılıblar. Bu da o deməkdir ki, sadəcə əsir götürülənlər mühakimə oluna bilməzlər, mənsub olduğu dövlət, yeni Şimali Koreya hüquqi cəhətdən burada məsuliyyət daşıyır. Üçüncüsü, əsir götürülən şəxslər sona qədər "kənüllü" olduqlarını desələr və beynəlxalq tribunaldan "təzyiq altında ifadə verdiklərini" dilə gətirsələr, yenə də Şimali Koreyanın Ukrayna savaşında birbaşa iştirak amili suya düşmüş olacaq. Əgər dindirilmə zamanı Ukrayna istin-

taq orqanlarının nümayəndələri koreyalıları dilə tutaraq onlara müəyyən vədlər verməsələr, Kiyevin bu məsələdə işi müşküldür. Söhbət həmin əsirlərə cəza kəsməmək, onların üçüncü ölkəyə keçidi ilə bağlı zəmanət vermək kimi məsələlərdən gedir. Rusiya tərəfinə geri veriləcəyini və Şimali Koreyaya qayda-cəzalarını düşünən hərbi əsir heç vaxt Ukraynanın lehinə bir kəlmə də deməyəcək. Üstəlik, həmin əsgərlərin ailələri Şimali Koreyadadır. Yeni Kim Çen hakimiyyəti indi həmin ailələri çoxdan nəzarətə götürüb və işgəncə məşinına oturdub. Bunu Ukrayna əsirliyindəki koreyalılar da yaxşı dərk edirlər. Ona görə də çox güman ki, sona qədər susmağı, heç nə danışmamağı qərara alacaqlar. Amma istənilən halda Ukrayna beynəlxalq məhkəmələrə müraciət edə bilər. Şimali Koreya haqqında beynəlxalq məhkəmələrin ən radikal qərarı belə Pxenyana heç bir təsir göstərməyəcək. Onsuz da uzun illərdir ki, sanksiyalar altındadır və bu, Kim Çen İn hökuməti üçün qorxu vəd etmir. Şimali Koreya əsgərlərinin Ukrayna müharibəsində iştirakı həm Pxenyanın, həm də Moskvanın beynəlxalq hüquqdan necə istifadə etdiyini göstərir. Bu hal beynəlxalq hüququn zəifliklərini və sanksiya rejimlərinin effektivliyini sual altına alır. Ukrayna və beynəlxalq ictimaiyyət bu kimi hallara qarşı daha güclü birgə strategiyalar hazırlamalıdır. Əks halda, bu cür proksi müharibələr müasir münaqişələrin əsas xüsusiyyətinə çevrilə bilər".

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov Şimali Koreyanın savaşa cəlb edilməsinin böyük səhv olduğunu vurğuladı: "Şimali koreyalı hərbiçilərin Rusiya tərəfindən Ukraynada hərbi əməliyyatlarda iştirakı barədə müfəssəl məlumatlar Qərb dairələrinin əlində var idi. İddia olunurdu ki, onların sayı 10 min nəfərdən çoxdur və əsasən də Kursk ətrafında dislokasiya olunublar. Bundan başqa, Şimali Koreya Rusiyanı müxtəlif hərbi sursat və texnika ilə təmin etməkdədir. İlk döyüşlərdə Rusiya rəsmiləri Şimali Koreyanın Ukrayna müharibəsində birbaşa iştirakı barədə deyilənləri susqunla qarşılasa da, sonradan təkzibedilməz fakt qarşısında qalaraq bunu etiraf etmək məcburiyyətində qaldı. Bəzi məlumatlara görə, Şimali Koreya əsgərləri arasında böyük itkilər var, ölənlərin və əsir düşənlərin sayı artır. Əslində Şimali Koreyanın Ukraynada müharibəyə cəlb edilməsi Moskva üçün çox böyük səhv oldu. Əvvəla ona görə ki, Şimali Koreya hərbiçiləri müharibənin gedişinə heç bir müsbət təsir göstərə bilmir və silah-sursat təchizatı baxımından Qərbə

Markov: "Putinlə Tramp arasında görüşün Bakıda keçirilməsi mümkündür"

Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə ABŞ-nin yeni seçilmiş Prezidenti Donald Tramp arasında görüşün Bakıda keçirilməsi mümkündür.

Bunu APA-nın Moskva müxbirinə müsahibəsində Rusiyanın Siyasi Tədqiqatlar İnstitutunun direktoru, tanınmış politoloq Sergey Markov bildirib.

Onun sözlərinə görə, Putinlə Tramp arasında görüşün keçirilməsi üçün bir neçə lokasiya var: "Bunlar ilk növbədə İstanbul, Dubay və Bakı şəhərləridir. Bu məkanlar həm də kommunikasiya cəhətdən rahatdır, ona görə ki, neytral ölkələrin şəhərləridir, həm də bu şəhərlərdə liderlərin, hər şeydən əvvəl Rusiya prezidentinin təhlükəsizliyi təmin oluna bilər. Qərb xüsusi xidmət orqanları Putini demonştrasiya, ona qarşı müxtəlif terrorçu təşkilatlar tərəfindən sui-qəsdlər hazırlanır. Bu səbəbdən də Putin uzaq məsafələrə uça bilmir. Çünki onun təhlükəsizliyinə təhdid var. Bakı isə çox yaxın və təhlükəsizdir. Eləcə də Bakı dəfələrlə ABŞ və Rusiya Baş Qərargah rəislərinin danışıqlarına ev sahibliyi edib. Ona görə də bu nöqtəyi nəzərdən Rusiya və ABŞ-in xüsusi xidmətləri Azərbaycanın xüsusi xidmətləri ilə Moskva və Vaşinqtondan olan vəzifəli şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin olunmasında çox yaxşı kommunikasiya həyata keçirirlər".

Rusiyalı ekspert Putin-Tramp görüşünün yazda baş tutacağını gözlədiyini vurğulayıb: "Lakin bu görüşün nəticələrindən gözləntilərim çox fərqlidir. Çoxları gözləyir ki, bu görüşdən sonra Ukraynada hərbi əməliyyatlar dayanacaq. Lakin mən belə düşünmürəm. Fikrimcə, hələ bu mümkün olmayacaq. Çünki hərbi əməliyyatların dayandırılması bir çox maneə var. Lakin Putin-Tramp görüşündə Rusiya və ABŞ üçün, həm də bütün dünya üçün olduqca vacib olan qərarlar qəbul oluna bilər. Amerika xalqının Trampdan başlıca tələbi Ukraynadakı müharibəni dayandırmaq deyil, Rusiya ilə nüvə müharibəsinə sürüklənməni dayandırmaqdır. Bayden administrasiyası ABŞ-ni Rusiya ilə nüvə müharibəsinə sürükləyirdi. Amerika xalqının Trampı prezident seçməsinin səbəblərindən biri məhz budur. Rusiya tərəfi də hər zaman dünyada vəziyyətin Moskva ilə Vaşinqton arasında birbaşa münaqişəyə sürüklənməsindən danışır. Ona görə də Putin-Tramp görüşündə qəbul olunacaq ən vacib qərarın nüvə müharibəsinin baş verməməsi üçün təhlükəsizlik zəmanətləri ilə bağlı razılaşma olacağını düşünürəm. Qəbul olunacaq ikinci mühüm qərar da Ukraynada hərbi əməliyyatların dayandırılması olmayacaq. Çünki bu, Rusiyanın mövqeyinə görə, sülhlə bağlı ciddi fundamental qərar olmadan mümkün deyil. Moskva qorxur ki, bu, Ukraynanın Rusiyaya qarşı yenidən silahlandırılması üçün fasilə ola bilər. Mümkündür ki, hərbi əməliyyatların aparılmasında humanitar məhdudlaşdırılmalarla bağlı hansısa sistem yaradılsın. Məsələn, Rusiya və Ukrayna tərəfi enerji strukturlarına, o cümlədən su və atom elektrik stansiyalarına zərərver endirməyəcəkləri ilə bağlı öz üzərlərinə öhdəlik götürəcəklər. Bu addım münaqişənin humanitar böhranını kifayət qədər azalda bilər. Bu isə özlüyündə Ukrayna böhranının gələcək həllində müsbət tendensiyanın yaranmasına gətirib çıxaracaq".

Markovun proqnozuna görə, Rusiya ilə Ukrayna arasında sülh razılaşmasına yazda deyil, bu ilin payız aylarında nail olunacaq.

uduzur. İkincisi, Kreml bu addımı ilə Qərbin Ukraynada Rusiyaya qarşı apardığı hibrid müharibənin leqallaşdırılmasına əsas vermiş oldu. Tutaq ki, nə zamansa Fransa, Böyük Britaniya, yaxud ümumilikdə NATO-nun açıq şəkildə Ukraynaya qoşun yeritməsi baş versə, o zaman Moskva buna qarşı heç bir əks-argument gətirə bilməyəcək. Faktiki olaraq Ukrayna-Rusiya müharibəsinin dünya müharibəsinə çev-

rilməsi istiqamətində ilk addımı Moskva atıb. Bundan başqa, beynəlxalq hüquq normalarını davamlı pozmağa adət etmiş Putin Rusiyasına qarşı başqa hüquqi prosedurların başladılmasına baza yaratmış olur. Məncə, cəbhədə Şimali Koreyanın öldürülmüş hərbiçilərin sayı artdıqca, Moskvanın da, onun Pxenyandakı müttəfiqini də vəziyyəti ağırlaşdıracaq".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
 "Yeni Müsavat"

Özünü dindar kimi təqdim edən Rəşad Hüm-bətovun sosial şəbəkədə yayılan videosu cəmiyyətdə geniş müzakirələrə və sərt reaksiyalara səbəb olub. Hüm-bətov videoda musiqiyə qulaq asmaqın İslam dini baxımından haram olduğunu iddia edir və bunu “əxlaqsızlıq və sapmalara yol açan bir vasitə” kimi təqdim edir.

Onun çıxışında deyilir: “Musiqiye qulaq asmaq İslam baxımından haramdır. Bu, əxlaqsızlığa, fahişəliyə və digər sapmalara yol açıb”.

Hüm-bətovun bu çıxışı sosial mediada istifadəçilərin kəskin tənqidləri ilə qarşılanıb. Bir çox istifadəçi bu fikirləri “çağdışı, cəhəlet dolu və insan azadlıqlarına müdaxilə” kimi qiymətləndirib. Onlar Hüm-bətovun iddialarının Azərbaycan cəmiyyətinin müasir və tolerant dəyərlərinə uyğun olmadığını vurğulayıblar.

İslamda musiqi haramdır mı?

Din alimləri qeyd edirlər ki, Qurani-Kərimdə musiqi ilə bağlı konkret bir qadağa ifadəsi yoxdur. Yalnız əgər musiqi Allaha, insanı yaxşılığa, mənəvi dəyərlərə çağırırsa və haram məzmun daşıdırsa, məqbuldur, lakin günah, əxlaqsızlıq, şərab, zina və digər haramları təbliğ edən musiqi növüdirsə, dinə ziddir. Müsəlman bir şəxs musiqini dinləyərkən onun imanına və mənəviyyətinə təsirini nəzərə almalıdır.

Mövzu ilə bağlı millət vəkili Ceyhun Məmmədov “Yeni Müsavat”a danışıb: “Ümumiyyətlə, əvvəlcə bütün ilahiyyatçılara tövsiyə edirəm ki, açıqlamalarında diqqətli olsunlar və bilsinlər ki, bu cür fikirlər cəmiyyət tərəfindən birmənalı qarşılanmır və geniş müzakirələrə səbəb olur. Buna görə də hər bir ilahiyyatçı açıqlama verərkən çox ehtiyatlı və düşüncəli olmalı, bu incə məqamları nəzərə almalıdır.

Musiqi ilə bağlı məsələyə gəldikdə, burada alimlərin müxtəlif yanaşmaları mövcuddur. Bəzi alimlər və məzhəblər musiqinin haram olduğunu bildirir, digərləri isə müəyyən hallarda, məsələn, vətənpərvərliyi təbliğ edən musiqilərin icazəli olduğunu qəbul edir. Yaxşı olardı ki, bu məsələyə yanaşarkən ilahiyyatçılar öz məzhəblərinin mövqeyini nəzərə alsınlar. Musiqini əxlaqsızlıq və ya fahişəliklə əlaqələndirmək düzgün yanaşma deyil. Dinin bu məsələyə yanaşmasından asılı olmayaraq, musiqi mədəniyyətin bir hissəsidir və bu mədəniyyət haqqında danışarkən diqqətli olmaq lazımdır.

Musiqinin insanı hansısa əxlaqsızlığa, tərbiyəsizliyə və ya yanlış yola sürüklədiyini iddia etmək doğru deyil. Belə bir yanaşma həm yanlış mövqedən çıxış etməkdir, həm də dinimizə xələl gətirə bilər. Musiqi barədə verilən bəzi fikirlər İslamın ümumi

İslamda musiqi haramdır mı - rəylər

Ceyhun Məmmədov: “Bütün ilahiyyatçılara tövsiyə edirəm ki, açıqlamalarında diqqətli olsunlar və bilsinlər ki...”

Rəsul Mirhəşimli: “İslam alimlərinin musiqiyə münasibəti birmənalı deyil”

prinsiplərinə və onun mədəniyyətə verdiyi dəyərə uyğun gəlir.

Din həm mədəniyyətin bir parçasıdır, həm də mədəniyyətə hörmət edən bir dindir. Bu səbəbdən, musiqi kimi məsələlərə yanaşarkən reallıqları və həqiqətləri nəzərə almalıyıq. Səsləndirilən fikirlər dini dəyərlərimizə və mənəviyyətimizə zidd olmamalıdır. Kim hansı məzhəbə mənsubdursa, o məzhəbə uyğun fikrini bildirməlidir.

İslam sülh və mədəniyyət dinidir. O, mədəniyyətə hörmət edən bir dindir. Din haqqında dəqiq bilgisi olmayan bir şəxs bu cür sərt açıqlamaları eşidəndə düşünə bilər ki, İslam mədəniyyətə qarşıdır və musiqini əxlaqsızlıqla əlaqələndirir. Bu, yanlış bir təsəvvür yaradır. Buna görə də musiqi ilə bağlı fikirlər irəli sürərkən çox ehtiyatlı və məsuliyyətli bir yanaşma nümayiş etdirməliyik”.

Dini mövzular üzrə araşdırmaçı yazar Rəsul Mirhəşimli də qeyd edib ki, İslam alimlərinin musiqiyə münasibəti birmənalı deyil: “Bu baxımdan, mövzunun müəkkəbliyi nəzərə alsaq, birmənalı şəkildə bütün musiqilər haqqında halal və ya haram hökmü vermək çətindir, bəzən isə ümumiyyətlə mümkün deyil.

Musiqinin ifasını və dinlənilməsinə məqbul sayan alimlər Qurani-Kərimdə musiqini qadağan edən ayələr olmadığını əsas götürərək, bu məsələdə qadağanı düzgün hesab etmirlər. Bu alimlər Quranın avazla oxunmasını, azanın musiqi ladları üzərində verilməsini əsas götürərək, musiqi ifaçılığının və onu dinləməyə dair fikirlərini bu şəkildə əsaslandırırırlar. Həmin alimlərin istinad yeri həmçinin hədislər ol-

duğundan musiqinin halal olması barədə gətirdiyi misallar arasında İbn Macenin topladığı hədislər də yer alır. Bu alimlərə görə, musiqi bütövlükdə haram elan edilə bilməz, yalnız halal və haram musiqilər təsnifatına uyğun bölünür. Bu baxışların necə olduğunu izahını verəsi olsaq, o zaman həmin alimlər insanın əxlaqında mənfi çalarlara yol açmayan, şəhvet yaratmayan, sözlərində şirk olmayan musiqilərin məqbul olduğu düşüncəsini müdafiə edirlər.

Musiqinin haram olmadığı düşüncəsini müdafiə edənlər dörd səmavi kitabdan biri sayılan Zəburun endirildiyi Hz.Davud (ə) peyğəmbərin gözəl avazı olması barədə rəvayəti də əsas götürürlər.

Hənəfi məzhəbinin qurucusu olan Əbu Hənifə adı ilə tanınan Numan ibn Sabit musiqinin haram olub-olmaması məsələsində daha mülayim bir yanaşma nümayiş etdirib. O, musiqinin bəzi hallarda məkrub olduğunu, lakin əgər musiqi dinləmək insanı Allahdan uzaqlaşdırmazsa və insana zərər verməzsə, o zaman qəbul edilə biləcəyini söyləyib. Həmçinin musiqinin haram olmasından daha çox musiqinin insanın dini həyatına mənfi təsir etməməsi məsələsinə diqqət yetirilir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, İslamda musiqinin qəbul edilib-edilməməsi barədə müxtəlif baxışlar mövcuddur. Həm qədim, həm də müasir dövrdə bir çox alimlər bu mövzuda müxtəlif fikirlər irəli sürüblər. Musiqinin qadağan edilməsi fikri əsasən İslamın bəzi konservativ təfsirçiləri tərəfindən müdafiə edilsə də, musiqinin müəyyən şərtlərlə qəbul edilə biləcəyini deyən alimlər də var.

Hənəfi məzhəbinin qurucusu olan Əhməd ibn Hənəbel isə musiqi barədə çox sərt mövqe tutanlardan olub. Onun mövqeyi yalnız musiqinin haram olmasına deyil, həm də musiqi ilə bağlı çox sərt şərtlər qoyulmasına aiddir. Lakin Əhməd ibn Hənəbel bu məsələyə fərqli yanaşmaların olması mövzusunda daha çox fərqli təfsirlər və halların olduğunu vurğulayıb.

Müsəlman mütəfəkkirlərindən biri olaraq tanınan Fəzl ibn İyad isə musiqi ilə bağlı müəyyən açıq fikir sərgiləyib. O, musiqinin ifasının haram olmadığını, amma bu sənətə həddindən artıq meyl etməyin insanı Allahdan uzaqlaşdıracağından narahat olduğunu qeyd edib. Musiqini haram saymayan alimlər arasında İmam Qəzəlini də göstərmək olar. İmam Qəzəli musiqini bütövlükdə haram saymasa da, onun insanı Allahdan uzaqlaşdıran və zamanla mənəvi dəyərləri zəiflədən bir vasitə olması fikrini irəli sürüb. Bu səbəbdən, İmam Qəzəli musiqinin istifadəsinin mütləq şəkildə zərərli olmadığı, amma təhlükəli ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib. Bu da bəzi musiqilərin insanı da mənfi emosiyalar və düşüncələr yarada bilməsi barədə təhlükələrin əsas götürülməsi ilə bağlı olub.

Göründüyü kimi, alimlərdən bəziləri musiqinin müəyyən şərtlərlə qəbul edilə biləcəyi fikrini müdafiə edib, bəziləri isə onun daha çox mənfi təsir göstərdiyini düşünərək təmkinli yanaşıb. Bu alimlərin yanaşmasında daha çox şəxsi təcrübələr və dövrün mədəniyyəti də öz təsirini göstərmişdir. İslamda musiqinin məqbul olub-olmaması məsələsi bir çox fərqli fikirlərin olduğu bir

Magistraturaya sənəd qəbulu elan edildi

Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) 2025/2026-cı tədris ili üçün Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin magistraturalarına qəbul elan edib. Bu barədə APA-ya DİM-dən məlumat verilib.

Bildirilib ki, imtahanda iştirak etmək üçün bakalavrların ərizələrinin qəbulu internet vasitəsilə aparılır. Bakalavr 2025-ci il yanvarın 13-dən 27-dək mərkəzin internet saytının ekabinet.dim.gov.az sahifəsində “Şəxsi kabinet” yaratdıqdan sonra (“Şəxsi kabinet”i olmayanlar) ərizə vermək üçün tələb olunan məbləği (50 AZN) “Şəxsi kabinet”indəki hesabına əlavə edir.

Bakalavr “Şəxsi kabinet”inin istifadəçi adı və parolundan istifadə etməklə ərizə qəbulu müddətində mərkəzin internet saytının müvafiq sahifəsinə (<http://eservices.dim.gov.az/erizemag/erize>) daxil olub, “Bakalavrların elektron ərizəsi” formasını doldurur və təsdiq edir.

Azərbaycan Respublikasında yerləşən ali təhsil müəssisələrini bitirən və Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan bütün bakalavrlar, həmçinin Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən verilən ixtisasın tanınmasını və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsini təsdiq edən sənədləri olan xarici ölkələrdə ali təhsil almış şəxslər qəbul imtahanında iştirak etmək üçün ərizə qəbulu müddətində mərkəzin rəsmi internet saytında “Bakalavrların elektron ərizəsi”ni doldurmalı və özləri təsdiq etməlidirlər.

Magistraturaya qəbul imtahanı DİM tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada bakalavrların ümumi intellekt səviyyəsinin (məntiqi tefəkkürünün), informatika və xarici dil biliklərinin qiymətləndirilməsi üzrə keçirilir.

Qəbul imtahanının (I cəhd) 2025-ci il fevralın 16-da keçirilməsi nəzərdə tutulur.

mövzudur və bu barədə yekdil bir fikrin olduğu iddiası ilə kimsə mülahizə yürüdə bilməz.

Sonda ortaya atılan mövzuya münasibətdə özünü göstərən psixoloji və etik cəhətlərə diqqət çəkmək istəyirəm. İslam dini fərqli fikirlərə hörmətlə yanaşan, plüralizmin cəmiyyətin inkişafında müsbət rol oynayacağını müdafiə və təşviq edən mütləq dindir. Elə buna görə də Qurani-Kərim fərqlilikləri bəyan etdiyi üçün Furqan olaraq da təqdim edilir. Dinimiz fərqlilikləri müqayisəli şəkildə ortaya qoyur, nəyin xeyirli, nəyin şər olduğunu açıqlayır. Başqa sözlə, İslamın bir məsələyə münasibətinin necə olmasına diqqət etsək, görə-cəyik ki, dinimiz insanı Allahdan uzaqlaşdırma biləcək bütün əməllərin məqbul olmadığını öyrədir. Bu səbəbdən hansısa fikri ortaya atanda insanın öz düşüncəsi və istinad etdiyi mənbələrin irəli sürdük-lərindən asılı olmayaraq, bu

fikrin cəmiyyət üzvlərini aşağılamaq, təhqir etmək kimi meyllər üzərində qurulmasından qaçmaq lazımdır. Çünki cəmiyyət bir çox hallarda insanların davranış və fikirlərini əsas götürüb, İslam dini haqqında fikir və iddialar irəli sürür. Bu zaman da düşünmədən deyilən söz dini hədəfə alır.

Bu fikirlərin əleyhinə olanlar isə sözü deyən şəxsiyyətini və mənsub olduğu dini təhqir etməkdən çəkinməlidir. Hz.Əlinin (ə) buyurduğu “İnsanın şəxsiyyəti haqq ilə batilin meyarı ola bilməz. Haqq ilə batilin meyarı insanın əməlləridir”, fikrinə istinad etsək, diskussiyalarda etik çərçivədən kənara çıxmağın yolverilməz olduğunu tövsiyə edirik. Çünki doğru fikir təhqir və nalayiq davranışlarla ortaya çıxma bil-məz, onun tapılmasında ən düzgün yanaşma ədəb çərçivəsini aşmayan, dəlillər üzərində qurulan müzakirələrdir”.

✉ **Xəlilə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Alimlər ABS-in Kaliforniya ştatında yanğınlar səbəbindən yeni pandemiya proqnozlaşdırırlar. Onlar göbələklərin növbəti pandemiya səbəb ola biləcəyindən getdikcə daha çox narahatdır. Alimlər bildirir ki, buna səbəb təbii fəlakətlər, xüsusilə Kaliforniya yanğınları ola bilər.

Məlumata görə, ölümcül sporlar yanğınlarla birlikdə ölkə boyu tüstü buludları formasında yayılaraq təhlükə yarada bilər. İqlimin istiləşməsi ilə göbələklərin daha yüksək temperatur şəraitinə sürətlə uyğunlaşması, onların qanımıza, ağciyərlərimizə və beynimizə nüfuz etməsinə imkan verəcək. Alimlər artıq insandan-insana keçə bilən ölümcül göbələkləri aşkarlayırlar.

Bu bədbin proqnozlar fonunda Hindistanda ortaya çıxan yeni virus təşvişi artırır. 11 kənddə aşkar edilən və qəfil saç tökülməsinə səbəb olan epidemiya nəticəsində 155 nəfər keçəl qalıb, rəsmilər isə vəziyyətin nəzarət altına alınması üçün tədbirlərə başlayıb. Hindistanın Maharaştra əyalətinin Buldhana bölgəsindəki 11 kənddə baş verən hadisə insanları çaşdırıb. 155 nəfər qəfil saçlarını itirib.

Akola və Buldhana tibb fakültələrindən mütəxəssislər infeksiyanın mənbəyi, ötürülmə yolları və qarşısının alınma üsulları ilə bağlı araşdırmalara başlayıb. Son açıqlamaya görə, 11 kənddə 65 nəfərdən qan nümunələri götürülüb. Sözügedən kəndlərdəki mağazalardan sabun, saç yağı və şampun nümunələri, yeraltı su sistemindən isə nümunələr analiz üçün götürülüb.

Bölgənin sağlamlıq rəsmisi Dr. Amol Gite vəziyyətlə bağlı bunları bildirib: "Cümə günü (10 yanvar-red.) 15 yeni hal aşkar etdik. Bütün xəstələrə göbələk əleyhinə dərmanlar və vitaminlər veririk. Biopsiya nəticələrini qarşıdakı 4-5 gün ərzində əldə etməyi gözləyirik".

Azərbaycanda epidemioloji vəziyyət necədir? Belə virus-göbələk təhlükəsi bizdə də varmı?

Tanınmış cərrah-həkim, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb: "Bu gün dünyanın hər yerində epidemioloji vəziyyət qarışıqdır. Avropada koronavirusun "Omikron" ştamının müxtəlif variantları yayılmaqda

İndi də göbələk epidemiyası gəlir - saçlar qəfil tökülür..

Professordan xəbərdarlıq: "Bu virus ölkəmizdə insan tələfatına gətirib çıxara bilər..."

davam edir. Xeyli xəstəlik halları qeydə alınıb, ölümlər də mövcuddur. Digər tərəfdən, Çində insan metapnevovirusunun yayılması müşahidə edilir. Bu virus yuxarı tənəffüs yollarının iltihab proseslərini törədən viruslardan biridir və soyuqdeymə xəstəlikləri qrupuna aiddir. Əslində qrip, rinovirus, adenovirus, Qərb təbabətində soyuqdeymə xəstəlikləri qrupuna aid edilir. Sovet dövründə buna kəskin respirator xəstəliklər deyilirdi".

Həkim əlavə edib ki, metapnevovirus da hazırda təhlükəli bir forma alaraq həm uşaqlar, həm də böyüklər arasında ağırlaşmalara səbəb olacaq bir mərhələyə çatıb: "Düzdür, xəstəliklərə nəzarət və profilaktika mərkəzləri insan metapnevovirusunun pandemiya yaratmaq potensialı olduğunu düşünmürlər. Amma hər halda, bu virus yerli epidemiyalara səbəb ola bilər və nəticədə qeydə alınan və ya alınmayan insan tələfatına gətirib çıxara bilər. Bu vəziyyəti nəzərə almalı və ilk növbədə özümüzü qorumalıyıq.

Azərbaycanda bu virusun yayılması tam realdır

və mümkündür. Çünki qloballaşan dünyada yaşayırıq, Çinlə ticarət əlaqələrimiz və insanların gediş-gəlişi mövcuddur. Digər tərəfdən, əgər artıq Qazaxıstan, Qırğızıstan, Rusiya və Türkiyədə bu virus qeydə alınıbsa, Azərbaycanda da yayılma ehtimalı yüksəkdir. Xüsusilə son vaxtlar insanlarda bir neçə gün, hətta həftələrlə yataqda xəstə vəziyyətdə qalması ilə xarakterizə olunan, ağır intoksikasiyalı tənəffüs yolu xəstəlikləri belkə də insan metapnevovirusudur. Bunu birmənalı demək mümkün deyil, çünki laborator təsdiqi olmalıdır.

Lakin xəstə hansı virusla yoluxduğunu dəqiqləşdirməkdən asılı olmayaraq, respirator xəstəlik hallarında yataq rejiminə keçməli və özünü təcrid etməlidir. Maska taxmaq, bol maye qəbul etmək lazımdır. Özəl sektora da göstəriş verilməlidir ki, xəstə adamları işə gəlməyə məcbur etməsinlər. Xəstə adamlar da xəstəlikdən sui-istifadə etməsinlər, sahə həkimləri, pediatrlarla, poliklinika sistemi ilə bir interaktiv durum yaratmaq lazımdır. Maarifləndirməyə də diqqət et-

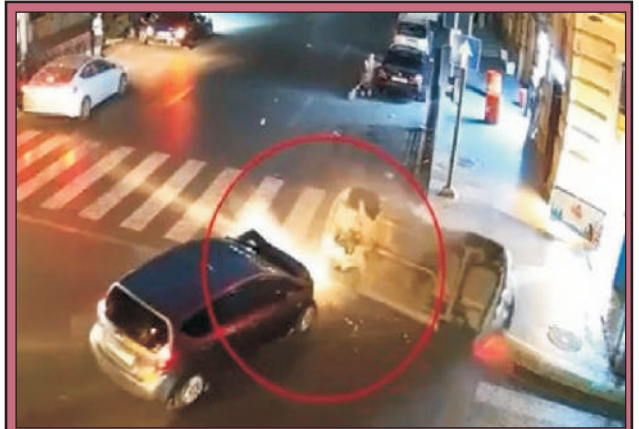
mək lazımdır ki, insanlar boş-boşuna antibiotiklər almasınlar. Çünki bunların virusa qarşı heç bir təsiri yoxdur".

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) açıqlamasına görə, hazırda dünyada metapnevovirus infeksiyasının pandemiyası təhlükəsi yoxdur və ictimai səhiyyə ilə bağlı fəvqəladə vəziyyətdən söhbət getmir. Bu barədə Macarıstanın xarici işlər və iqtisadi əlaqələr naziri Peter Siyarto ÜST-nin baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesus ilə telefon danışığından sonra Facebookdakı hesabında yazıb. "Dostum Tedros məni son günlərin və həftələrin qorxulu hadisələri ilə bağlı sakitləşdirdi və məni əmin etdi ki, hazırda heç bir qlobal səhiyyədə fəvqəladə təhlükə vəziyyəti yoxdur. Mətbuatda bu qədər danışılan virus ÜST ekspertlərinə yaxşı məlumdur. O, artıq bir neçə dəfə, adətən qış dövründə bu formada ortaya çıxıb", - Siyarto qeyd edib.

Macarıstanda son həftələr qrip və kəskin respirator virus infeksiyalarına yoluxma hallarının sayı bir qədər artıb, lakin ekspertlər bu fenomenin mövsümi xarakter daşdığını düşünürlər. Eyni zamanda yerli mətbuatda Çindən gələn metapnevovirus infeksiyasının yayılması ilə bağlı xəbərlər daha çox diqqət çəkib.

Metapnevovirus körpələr, yaşlılar və immun sistemi zəif olan insanlar üçün xüsusilə təhlükəli ola bilən yoluxucu infeksiyadır. Onun əlamətlərinə burun axması, öskürək, qızdırma, nəfəs almaqda çətinlik daxildir. Metapnevovirus hava damcıları ilə ötürülür.

Çin Xalq Respublikasının Gigiyena və Səhiyyə üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatına görə, əsas patogenlər qrip virusları və in-

Ötən il Bakıda 2012 yol-nəqliyyat hadisəsi qeydə alınıb

Daxili İşlər Nazirliyinin Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzinin paytaxt yollarında quraşdırılmış videomüşahidə kameralarının görünüş dairəsində ötən il ərzində 2012 yol-nəqliyyat hadisəsi qeydə alınıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə Daxili İşlər Nazirliyi Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, müvafiq tədbirlər görülməsi üçün dərhal Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsinin əməkdaşlarına məlumat verilib: "Qeydə alınan qəzaların baş verməsinə səbəb olan amillər eyni olaraq qalır. Belə ki, bəzi sürücülərin yüksək sürətlə nəqliyyat vasitəsini idarə etməsi, ara məsafəsinə düzgün əməl etməməsi və yol nişanlarının tələblərini pozması nəticəsində hadisələr qaçılmaz olur və yollarda bu səbəbdən sıxlıq yaranır. Ötən il ərzində 2244 texniki nasaz nəqliyyat vasitəsinin yollarda qalması digər nəqliyyat vasitələrinin sərbəst və fasiləsiz hərəkətinə mane olub.

Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzi tərəfindən sıxlıqların vaxtında qarşısının alınması və yollarda nəqliyyat axınının intensivliyini təmin etmək məqsədilə 56 küçə və prospekt üzrə 75.933 dəfə yaşıl dalğa rejimi tətbiq edilib.

Yol hərəkəti iştirakçılarının rahat və təhlükəsiz hərəkəti təmin etmək məqsədilə bu istiqamətdə işlər davam etdirilir".

Külək güclənəcək - sarı xəbərdarlıq

Küləkli hava şəraiti ilə bağlı sarı xəbərdarlıq verilib.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumatda qeyd edilir ki, yanvarın 14-də Bakıda və Abşeron yarımadasında, eyni zamanda bəzi bölgələrdə gözlənilən küləkli hava şəraiti ilə bağlı sarı xəbərdarlıq verilib.

Bakıda və Abşeron yarımadasında, Kəlbəcər, Laçın, Şabran, Siyəzən, Xaçmaz, Xızı, Hacıqabul, Qobustan, Salyan, Neftçala, Lerik, Yardımlı, Yevlax, Gəncə, Göygöl, Naftalan, Goranboy, Mingəçevirdə fasilələrlə şimal-qərb küləyi əsəcək, sarı xəbərdarlığa uyğun olaraq küləyin sürəti 13.9-20.7 m/san təşkil edəcək.

san metapnevovirusudur. Pekin Uşaq Xəstəxanasının baş həkimi Van Syuan keçirdiyi brifinqdə təsdiqləyib ki, uşaqlar ara-

sında qrip və metapnevovirusa yoluxma halları artmaqda davam edir.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 6 (8616) 14 yanvar 2025

35 il sonra ilk dəfə aşkarlandı - yayılsa fəlakət olacaq

A lmaniyanın Brandenburg əyalətində 35 ildən sonra ilk dəfə canmış sürüsündə dabaq xəstəliyi aşkarlandı. Milli.Az xarici mətbuata istinadla xəbər verir ki, xəstəlik aşkar edildikdən sonra Berlin zooparkı heyvan parkı və uşaq fermaları bağlandı. Brandenburg əyalətində heyvanların daşınması qadağan edilib. Brandenburg Ştat Fərmerlər Assosiasiyasının sədri Henrik Vendorf bildirib ki, ölkədə dabaq xəstəliyi yayılsa, bu, fərmerlər üçün fəlakət olacaq.

"Bir bölgədə bir epide-miya olarsa, o, tez bir zamanda ticarətdən xaric edilir".

Qeyd edək ki, dabaq xəstəliyi heyvan sağlamlığına mənfi təsir göstərən xüsusi təhlükəli, transsərhəd, yoluxucu virus xəstəliyidir. Xəstəlik iqtisadi itkilərlə, o cümlədən süd və ət məhsullarlığının azalması, reproduktiv fəaliyyətin zəifləməsi və heyvanın ölümü ilə nəticələnir. Xəstəliyə nəzarət və onun lağvi üzrə tədbirlərə sərf olunan maddi vəsait, həmçinin heyvan və heyvan mənşəli məhsulların ixrac və idxal prosesində tətbiq olunan məhdudiyyətlər ölkə iqtisadiyyatında zərərlərə səbəb olur. Azərbaycan Respublikası ərazisində dabaq xəstəliyi sonuncu dəfə 2001-ci ildə qeydə alınmışdır. Qeyd edək ki, son 10 il ərzində həyata keçirilən seromonitoringlərin nəticələrinə əsasən, heyvanlar arasında xəstəlik halları aşkar edilməmişdir. İndiyə qədər ölkədə dabaq virusunun 4 serotipi - O, A (A7 və A22 serovarları), SAT-1 və ASI-ya-1 qeydə alınmışdır.

Avropanın turistlər üçün ən cəlbedici üç şəhəri

B öyük Britaniyada dərc edilən "Time Out" jurnalı Avropa-da turistlər üçün ən cəlbedici hesab oluna biləcək üç şəhərin adını açıqlayıb. Siyahıya Niderlandın Rotterdam şəhəri başçılıq edir. Müəllif qeyd edir ki, Niderlandın mədəni ürayı hesab edilən Rotterdam sürətlə Amsterdamlarəqabət aparan yeni turizm məkanına çevrilir. İkinci sırada Macarıstanın Budapeşt şəhəri qərarlaşıb. Belə ki, şəhərin müxtəlif maraqlı festivallara ev sahibliyi etməsi, memarlığı, müxtəlif konseptdə olan restoranları Macarıstanın paytaxtı turistlər üçün cəlbedici məkana çevirir.

Üçüncü sırada isə İrlandiyanın cənub-qərbində yerləşən Kork şəhəridir. Paytaxt Dublinlə müqayisədə şəhərin daha sakit olması, müxtəlif

sənət festivallarına ev sahibliyi etməsi, incəsənət qalereyalarının çox olması Korku Avropanın bir çox şəhərləri ilə müqayisədə daha maraqlı edir.

ABŞ şirkəti insan görünüşlü robot təqdim edib

ABŞ-ın "Realbotix" şirkəti 175 min dollar dəyərində süni intellektli (SI) qadın robot təqdim edib. Oxu.Az-ın ixbt.com-a istinadən məlumatına görə, təşkilatın əsas missiyası insandan fərqlənməyən robot düzəltmək olub. CES-2025 sərgisində ictimaiyyətə təqdim edilən robotlardan birinin adı "Melody"dir. O, üz ifadələrindən istifadə edə və sahibini yadda saxlaya bilər. "Melody" robot yoldaş yaratmaq məqsədilə hazırlanıb. İstehsalçının nümayəndəsi izah edib: "Biz robotun insanla ünsiyyətini başqa səviyyəyə çıxarıyıq. Bu, romantik tərəfdaş kimi bir şey ola bilər. Robot sizin kim olduğunuzu yadda saxlayır. Bu, oğlan və ya qız ola bilər. "O" filmi görmüsünüz? Biz bunu etməyə çalışırıq".

Təyyarə timsahlarla dolu caya düşdü

A vstraliyada təyyarənin bəndə qırılması və timsahlarla dolu caya düşməsi nəticəsində pilot ölüb. Bu barədə "9NEWS" məlumat yayıb. Qəza yerli vaxtla saat 10:20-də baş verib. Təyyarədə iki nəfər - 63 yaşlı pilot və 29 yaşlı qadın sərmisin olub. Pilot yerində keçinib, qadın isə xəsarət almayıb. Sərmisin hadisə yerindən təxliyə edilib və müayinə üçün xəstəxanaya aparılıb. Qəzanın səbəbləri məlum deyil. Faktla bağlı araşdırmalara başlanılıb.

İqlim dəyişikliyi: 6 milyarda yaxın insanın həyatı təhlükədədir

İ qlim dəyişikliyi qarşısında 20 il ərzində 5.6 milyard insanın həyatını təhdid edəcək. Bu proqnoz Oslo'da CICERO Beynəlxalq İqlim Araşdırmaları Mərkəzinin alimləri açıqlayıblar. Son illərdə global istiləşmə getdikcə daha çox daşqına və quraqlığa səbəb olur. Bu səbəbdən infeksiyalar planetimizdə daha sürətlə yayılır və əhali su, qida qıtlığı yaşayır. "Müvafiq cavab tədbirləri olmasa, mənfi nəticələr daha da pisləşəcək", - tədqiqat müəllifləri xəbərdar edirlər.

Alimlərin sözlərinə görə, CO2 emissiyalarının artması ilə iqlim dəyişikliyi Yer kürəsi sakinlərinin üçdə birinə təsir edəcək. Söhbət Aralıq dənizi, Şimal-Qərb və Cənubi Amerika, Şərqi Asiya və Rusiyanın Arktika zonasının sakinlərindən gedir. Ən nikbin proqnoza görə, bu vəziyyət əhəlinin 20%-ə təsir edəcək. Qaçılmaz iqlim dəyişikliyi bitkilərə və heyvanlara təsir edəcək. Bir çox növlərin nəslə kəsilməsi və bu da insanlar üçün acınacaqlı olacaq.

Bunları bilirsinizmi?

- * Burnunuzla baş barmağınız eyni boydadır.
- * Dişləriniz doğumunuzdan 6 ay əvvəl meydana gəlməyə başlayır.
- * Bədəninizin 30 dəqiqədə itirdiyi istiliklə iki litr suyu qaynada bilərsiniz.
- * Hər bir ayağınızda təxminən bir trilyon bakteriya var.
- * Ortalama bir yuxu 2-3 saniyə davam edir.
- * Yeməyin ağızınızdan mədənzə çatması yeddi saniyə davam edir.
- * Mədə turşunuz bir ülgücü əridə biləcək gücdədir.
- * Bir cüt ayaqda 250 000 fərqəzi var.
- * Ayaq baş barmağınızda iki sümük olmasına qarşıq digər dörd barmağınızda üç sümük var.
- * Ortalama bir qadın ortalama bir adamdan 12,5 sm qısadır.

Qardaşı dişlədi, ölümcül xəstəliyə yoluxdu

A ilə münafiqəsi zəminində kişi onu dişləyən qardaşından ölümcül xəstəliyə yoluxub. Bu barədə "Mirror" məlumat yayıb. Hadisə ABŞ-da baş verib, ailə davası çox pis bitib. Bildirilib ki, kiçik ailə davası zamanı qohumu dişlədiyi üçün kişi yeriyə bilməyib. Məlum olub ki, o, bu yolla ətəyən bakteriyalara yoluxub. Nəticədə Florida ştatının Tampa Bay şəhərindən olan Donni Adams az qala ayağını itirib.

Bakteriyaların onun bədəninə ailə məclisində davanı dağıtmaq istəyərkən aldığı dişləmədən sonra açıq yara-dan daxil olduğu dəqiqləşib. Bu səbəbdən 52 yaşlı kişi əməliyyat otağına düşüb, həkimlər burada təkə ayağını deyil, həm də həyatını xilas ediblər. Ancaq bunun üçün xəstənin budun ön hissəsinin toxumalarının təxminən 70 faizi kəsilməli olub.

Kişi dişlədikdən sonra əvvəlcə özünü müalicə ilə məşğul olub. Yalnız ağrıları şiddətlənməyə davam etdikdə o, xəstəxanaya gedib və orada ona bəzi antibiotiklərlə birlikdə tetanoz vurulub. Amma getdikcə səh-həti pisləşib və hər şey o yerə çatıb ki, ayağının üstündə dayana bilməyib.

Sonra Adams təcili yardım otağına gedib və orada doktor Fritz Brink bunun ciddi problem olduğunu görüb. Sağlam bədən toxumalarını yeyən ətəyən nekrotizan fa-siit bakteriyalarını kəşf edib. Nəticədə əməliyyatla o, kişinin həyatını və ayağını xilas edib.

Bu yaşdan uşaqların ürəyində problem yarana bilər

Alimlər JAMA Cardiology dərgisində son elmi tədqiqatın nəticələrini dərc ediblər.

"Medicina" xəbər verir ki, onlar 3-16 yaş arası 1500 uşağın sağlamlıq vəziyyətini illərlə yoxlayıb.

Fərdi olaraq bunlar qeydə alınıb:

- qidalanma
- fiziki aktivlik
- yuxu
- bədən kütləsi
- təzyiq
- siqaret, passiv siqaret
- zərərli vərdişlər
- Eləcə də qan dəyərləri
- Bu müddət ərzində iştirakçıların ildə bir dəfə ürəyi yoxlanılıb.

- Məlum olub ki, uşaqlarda ürək-damar sistemi artıq 10-12 yaşından bütün qruplarda artır. Əgər uşaq pis qidalanıb, az hərəkət edərsə, onun ürək-damar sistemi 10 yaşından yoxlanmalıdır.

Məhz 10 yaşdan sonra uşaqlar öz seçimi ilə fast-food yeyir, küçədə qidalanıb və məktəbdə vaxt keçirir.

Uşaqda artıq ürək-damar problemi olduğunu göstərən əlamətlər:

- fiziki iş, idman zamanı tez yorulur
- Oyun və qaçış zamanı həddən artıq çox təngnəfəslik, tənəffüsdə çətinlik
- Sində göynəmə hissi
- taxikardiya və ritm pozulması
- Ayaq və qarında şişkinlik
- Çox tərləmə
- Yuxu pozulması

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500